

Nadstandardní aktivity mateřských škol – názory rodičů a učitelů

Renata Dabbergerová

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Renata Dabbergerová**
Osobní číslo: **H17786**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Nadstandardní aktivity mateřských škol – názory rodičů a učitelů**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury zabývající se činností mateřských škol s ohledem na spolupráci s rodinou.
Vymezení teoretických východisek o názorech rodičů a učitelů na nadstandardní aktivity realizované v mateřské škole.
Příprava metodiky empirické části, stanovení výzkumného cíle a výzkumných otázek.
Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s rodiči a učiteli mateřských škol.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál.
Hornáčková, V., Hrubá, E., Mařáčková, J., & Rosová, P. (2010). Nadstandardní aktivity mateřských škol v návaznosti na kulturu školy. *Media4U Magazine: Čtvrtletní časopis pro podporu vědy a výzkumu v oblasti vzdělávání*, 7(4), 126-130. Dostupné z: <http://www.media4u.cz/mm042010.pdf>
Lažová, L. (2013). *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál.
Majerčíková, J. (2018). Extracurricular Education Diversity in Czech Nursery Schools. *Journal of Language and Cultural Education*, 6(3), 53-71. Dostupné z: <https://doi.org/10.2478/jolace-2018-0024>
Sutterby, J. A. (2017). *Family Involvement in Early Education and Child Care*. Bingley: Emerald Group Publishing.
Svobodová, E. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál.
Vrkoslavová, M. (2008). Patří kroužky do mateřské školy? *Informatorium 3-8: Časopis pro mateřské školy a školní družiny*, 15(6), 10-11.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2020

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

---

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2019

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 11.4.2020

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

²⁾ Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Diatrační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být už nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě sečteném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovních vysokých škol, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3*

(3) *Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školská či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní pedagogické dílo vytvořené fakultou nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školská či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odprá-li autor takového díla udělu svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat uhradzení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo uží či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněným zájmem školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jin dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce má teoreticko-empirický charakter. Cílem práce je popsat názory rodičů a učitelů na zařazení nadstandardních aktivit do programu mateřských škol. V teoretické části jsou sumarizovány obecné poznatky týkající se nadstandardních aktivit s ohledem na celkovou organizaci předškolního vzdělávání a vztahů mateřské školy a rodiny. Praktická část bakalářské práce prezentuje výsledky kvalitativně orientovaného výzkumu. Data byla sesbírána prostřednictvím polostrukturovaného interview s rodiči a učitelkami mateřských škol. Výsledky výzkumu odhalují odlišné názory rodičů a učitelů na realizaci nadstandardních aktivit mateřských škol.

Klíčová slova: nadstandardní aktivity, kroužky, vztah školy a rodiny

ABSTRACT

The bachelor thesis has a theoretical-empirical character. The work aims to describe the opinions of parents and teachers on the inclusion of extracurricular activities in the program of kindergartens. The theoretical part summarizes general knowledge about extracurricular activities concerning the overall organization of preschool education and relationships between kindergarten and family. The practical part of the bachelor thesis presents the results of qualitatively oriented research. Data were collected through a semi-structured interview with parents and kindergarten teachers. The results of the research reveal different opinions of parents and teachers to the realization of extracurricular activities in kindergartens.

Keywords: extracurricular activities, hobby groups, school-family relationship

Ráda bych zde poděkovala doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD. za odborné vedení, podnětné rady, čas a trpělivost, kterou mi během psaní této práce věnovala. Rovněž děkuji učitelkám mateřských škol a rodičům za ochotu participovat na výzkumném šetření. V neposlední řadě děkuji své rodině, přítelovi a blízkým přátelům za neustávající podporu a povzbuzení během celého studia.

„Existuje-li něco, co chcete změnit u svého dítěte, zamyslete se nejprve, zda to není něco, co byste měli změnit u sebe.“

Carl Gustav Jung

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
1.1 SPECIFIKA PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	13
2 VZTAH MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY.....	15
3 NADSTANDARDNÍ AKTIVITY MATEŘSKÝCH ŠKOL	18
3.1 ORGANIZAČNÍ FORMY NADSTANDARDNÍCH AKTIVIT	18
3.2 VRCHOLNÉ OBDOBÍ NADSTANDARDNÍCH AKTIVIT MŠ	20
3.3 NADSTANDARDNÍ AKTIVITY V SOUČASNOSTI	20
3.4 VLIV NADSTANDARDNÍCH AKTIVIT NA DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	22
3.4.1 Přínosy nadstandardních aktivit	22
3.4.2 Rizika nadstandardních aktivit	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 VÝZKUM A JEHO METODOLOGIE.....	28
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	28
4.2 VSTUP DO TERÉNU.....	29
4.3 METODA SBĚRU A ANALÝZA DAT	29
4.4 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	30
4.4.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	31
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	33
5.1 DIVERZITA V NÁZORECH ANEB PATŘÍ KROUŽKY DO MŠ?.....	33
5.1.1 Hlídací centrum nebo vzdělávací instituce?.....	36
5.2 NADSTANDARDNÍ AKTIVITY NEJSOU JENOM KROUŽKY	38
5.3 NABÍDKA NADSTANDARDNÍCH AKTIVIT	39
5.4 AMBICE RODIČŮ NEBO ZÁJEM DÍTĚTE?	44
5.4.1 Děkuji, nemám čas aneb komunikace mezi rodiči a učiteli	47
5.5 IDEÁLNÍ DOBA NA REALIZACI KROUŽKŮ	48
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	51
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Skutečnost, že svět kolem nás se každým dnem více a více posunuje kupředu, se odráží v každé společnosti zvyšujícími se nároky ve všech oblastech lidského života. Současná doba je nastavena na vzájemném porovnávání, kdy si tvoříme vzorce ideálů a měřítkem úspěchu se často stávají povrchní věci. V očích společnosti je žádoucí mít vysoké vzdělání, majetek, kariéru, obohacující zájmy či dokonalou postavu, a tak roste potřeba přizpůsobovat se aktuálním trendům i technologickým možnostem. To je taky jedním z důvodů, proč se rodiče snaží své děti do budoucna vybavit co nejpestřejšími zkušenostmi. V domnění, že to dětem ulehčí pozdější život, zapisují své ratolesti do nejrůznějších zájmových činností a snaží se aktivně zorganizovat jejich den. Často se taky stává, že rodiče skrze pracovní vytížení volí nadstandardní aktivity jako možnost vynahradit dítěti to, že mu sami nemohou věnovat dostatek času. Důvody jsou různé, ale bohužel jen v malé míře dochází k zohlednění dětských individualit a jejich potřeb. Rodiče se málo zajímají o rizika, ale i přínos daných aktivit. Mnohdy se spokojí pouze s myšlenkou, že má dítě něco navíc, a tím pádem se dle jejich logiky více rozvíjí a více se toho naučí. Nadstandardní aktivity v mateřských školách již několik let udržují velký trend, který neustává, přestože se odborníci na tuto problematiku snaží upozorňovat. Téma zařazení nadstandardních aktivit do mateřských škol vyvolává kontroverzi mezi odborníky a veřejností. Proto nás zajímalo, jaký názor na tuto činnost mají její hlavní aktéři, tedy rodiče a učitelé mateřských škol.

Cílem teoretické části práce je sumarizovat obecné poznatky týkající se nadstandardních aktivit v souvislosti s předškolním vzděláváním a vztahy mateřské školy s rodinou. Koncept teoretické části vychází z toho, že rodiče se o předškolní vzdělávání zajímají jen okrajově a nemají reálné představy o tom, co se skutečně odehrává za dveřmi třídy, kam své děti pravidelně odevzdávají, a i to se odráží na volbě nadstandardních aktivit. Proto, abychom mohli argumentovat v oblasti nadstandardních aktivit, je nutné vymezit úkol předškolního vzdělávání, což je obsahem první kapitoly této práce. Druhá kapitola se věnuje vztahům mateřské školy a rodičů, neboť ty hrají při výběru, komunikaci a spolupráci týkající se nadstandardních aktivit podstatnou roli. Ve třetí kapitole se zaměříme na problematiku nadstandardních aktivit, co je jejich obsahem, kdy nastal jejich rozmach, jaká je současnost a jaké přínosy a rizika se sebou nesou s ohledem na děti předškolního věku.

Praktická část bakalářské práce je věnována výzkumnému šetření, jehož hlavním cílem je popsat názory rodičů a učitelů na zařazení nadstandardních aktivit do programu mateřských

škol. Jako dílčí cíle jsme si stanovili odkrýt význam nadstandardních aktivit z pohledu rodičů a učitelů, popsat, jak se v nabídce odráží zájem rodičů a názor učitelů a taky, jak se na výběru podílí zájem dítěte. Data byla získána prostřednictvím rozhovorů s rodiči a učitelkami mateřských škol a následně zpracována technikou otevřeného kódování. Výsledky výzkumného šetření jsou podrobně interpretovány v páté kapitole. V závěru práce uvádíme jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Naše bakalářská práce se zabývá nadstandardními aktivitami v mateřských školách, proto považujeme jako důležité na začátek uvést charakteristiku předškolního vzdělávání, neboť jeho specifika jsou jedním z důvodů vyslovujících se proti realizaci nadstandardních aktivit.

Opravilová (2016, s. 14) definuje předškolní vzdělávání jako „proces cíleného a organizovaného působení na dítě předškolního věku, které ho má rozvíjet, podporovat, motivovat a směřovat k získání tzv. kompetencí budoucího školáka.“ Proces cíleného a organizovaného působení na dítě předškolního věku označujeme jako výchovně-vzdělávací proces, který tvoří charakter mateřských škol, a jehož hlavním úkolem je „doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení (RVP PV, 2018, s. 6).“

V České Republice tvoří předškolní vzdělávání první stupeň vzdělávací soustavy umožňující docházku dětí nejdříve od 2¹ do 6² let. Od roku 2017 platí povinný poslední rok předškolního vzdělávání před nástupem do základní školy, do té doby je svobodnou volbou rodičů, zda se rozhodnou dítě do mateřské školy zapsat.

Z právního hlediska se předškolní vzdělávání řídí Školským zákonem a jemu příslušnými vyhláškami. Dle školského zákona je předškolní vzdělávání považováno za veřejnou službu, my se však spíše přikláníme k názoru Kořátkové (2014), která do první pozice staví dítě, u něhož chceme rozvíjet jeho dispozice v nejrůznějších oblastech, poté rodinu s cílem pomoci jí s výchovou a vzděláváním a společností, v níž bude jedinec později schopen způsobitelného života a soužití mezi lidmi.

Předškolní vzdělávání zastřešují kurikulární dokumenty státní a školní úrovně. Základní dokument tvoří Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV), jenž stanovuje veškeré obecné podmínky, principy, pravidla i cíle pro výchovu a vzdělávání. RVP PV je výchozím dokumentem pro tvorbu školního vzdělávacího programu pro předškolní

---

¹ Avšak dítě mladší 3 let nemá z právního hlediska nárok na přijetí (Zákon č. 561/2004 Sb., § 34), tudíž nemůže být jeho přijetí upřednostněno před ostatními a jeho přijetí zpravidla záleží na kapacitě mateřské školy. Přednostně jsou do mateřské školy přijímány děti ve věku 5-6 let k povinnému předškolnímu vzdělávání.

² Dle Školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., § 37) je možné odložit povinnou školní docházku nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší 8 let.

vzdělávání, což je dokument na školní úrovni reprezentující podmínky konkrétní mateřské školy, a jenž upřesňuje, v jaké podobě budou naplněny cíle, klíčové kompetence i vzdělávací nabídka.

1.1 Specifika předškolního vzdělávání

Mateřská škola je první vzdělávací institucí, kterou dítě navštěvuje, a přináší do jeho života řadu nových změn. Dítě si zvyká na jiný denní režim, než mělo doposud, začíná se osamostatňovat a učí se navazovat vztahy s různou věkovou kategorií lidí kolem něj (Kořátková, 2014). Tím, že si mateřské školy vytváří vlastní vzdělávací programy, je umožněno reagovat na konkrétní potřeby dětí, ale také rodičů, a tvořit tak výchovně-vzdělávací programy na míru vzniklé skupině dětí. Mnozí však mateřskou školu stále vnímají z pohledu zažitých stereotypních názorů a snižují ji do pozice „hlídacích“ a „hracích“ zařízení, kde si dítě pod dohledem učitelky po celý den hraje. Podobně hodnotí situaci i Syslová (2016, s. 17), která se ohlíží k roku 2004, kdy se mateřské školy staly vzdělávacími institucemi a opustily tak status školského zařízení, jenž byl spojován s pečovatelskou a vychovatelskou funkcí, a uvádí, že tento krok se „nedostal do povědomí široké veřejnosti a mnohdy si jej neuvědomují ani mateřské školy samotné.“ Tato skutečnost se odráží i na volbě nadstandardních aktivit, neboť jedním z důvodů jejich volby ze stran rodičů je i „špatná nebo jen povrchní informovanost o Školním vzdělávacím programu mateřské školy (Vrkoslavová, 2008, s. 10).“ Veřejnost tak neví, co stojí za oním „standardem“ předškolního vzdělávání, což potvrdily i výpovědi rodičů v naší praktické části bakalářské práce. Argumenty, že si děti hrají, jsou zcela jistě pravdivé, neboť hra je jednou z nejčastějších výchovně-vzdělávacích metod, ale mělo by se vědět, že není ani zdaleka jedinou. Za oním „hraním“ se skrývá velmi promyšlená příprava podnětného prostředí, které působí zcela přirozeně a přispívá ke zdravému rozvoji dětí (Kořátková, 2014).

Předškolní vzdělávání zajišťuje především odbornou péči orientovanou na rozvoj osobnosti každého dítěte, maximálně se „přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá na to, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována (RVP PV, 2018, s. 7).“ Cílem však není pouze rozvíjet osobnost dítěte, ale součástí je také jeho příprava na další vzdělávání a začlenění se do společnosti. Předškolní vzdělávání stojí na odborné kvalifikaci pedagogů, kteří mají znalosti z oblasti pedagogiky i psychologie, to znamená, že znají vývojová

specifika dětí předškolního věku a vychází z nich i při přípravě a organizaci dne a volbě vhodných forem a metod k naplnění stanovených cílů (Koťátková, 2014).

Předškolní vzdělávání probíhá pravidelnou organizací dne, v němž se prolínají spontánní i řízené činnosti ze všech oblastí vývoje a jež směřují k získání základních kompetencí dítěte do praktické roviny jeho života. To tvoří podstatné specifikum, „neboť poznatky lékařů, psychologů a učitelů dokazují, že většina toho, co dítě prožije v prvních letech života a co z podnětů okolního prostředí přijme, má trvalou hodnotu (RVP PV, 2018, s. 7).“

Významné specifikum v předškolním vzdělávání tvoří pedagogická diagnostika, která určuje aktuální úroveň dítěte v rámci jeho rozvoje. Pedagogové si vedou záznamy, průběžně zjišťují a pozorují projevy, chování a výkony jednotlivého dítěte, na jejichž základě se přizpůsobují jeho individuálním potřebám, a tím pomáhají zvýšit kvalitu jeho vývoje (Opravilová, 2016). Pedagogická diagnostika je v předškolním vzdělávání nepostradatelné východisko, kterým lze zajistit efektivitu vzdělávacího procesu.

„Podmínky předškolního vzdělávání a života v mateřské škole mají jednoznačně sloužit k vytváření takového společného života, který je naplněn péčí o děti i jejich vzdělávání, a zajistí na prvním místě jejich potřeby bezpečí, pohodu, dostatek podnětů a pozitivní atmosféru (Koťátková, 2014, s. 176).“ Aby byly tyto podmínky naplněny, je důležité začlenit rodiče do organizace předškolního vzdělávání a udržovat vzájemné vztahy mezi školou a rodinou.

2 VZTAH MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY

Vztah rodičů s učiteli se odráží ve sféře každodenního života mateřské školy. V minulosti byly vztahy mezi školou a rodiči na dlouhou dobu omezeny pouze na „jednosměrný přenos informací a poskytování rad učitelů rodičům (Rabušicová, 2004, s. 9).“ Dnes platí zcela jiná situace, kdy se školy otevírají rodičovské veřejnosti a o rodičích se hovoří jako o rovnocenných partnerech školy, kteří se mohou aktivně zapojit do vnitřního chodu školy. S tím souvisí i volba a zařazení nadstandardních aktivit do programu mateřských škol.

Rodiče již mají svůj podíl na rozhodování v záležitostech školy a zdůrazňuje se sdílená zodpovědnost za výsledky dítěte. Jestliže má být výchova a vzdělávání dětí vzájemnou spoluprací rodičů a učitelů, dobré vztahy jsou jedním z nutných předpokladů úspěšného pobytu dětí v mateřské škole. To je zaneseno i v RVP PV (2018), kde stojí, že pro naplnění výchovně-vzdělávacích cílů je spolupráce školy a rodiny jednou z podmínek.

Právě spolupráce je základní prostředek, skrze nějž se vztahy školy a rodiny realizují (Majerčíková, 2012). Úroveň vztahu je dle Majerčíkové založena na spolupráci a komunikaci mezi oběma institucemi (školou a rodinou) a jejichmi představiteli (učiteli a rodiči). Skrze dobré vztahy je tvořena celková image školy, protože to, jak mezi sebou spolupracují a komunikují rodiče a učitelé, je jedním z nejzásadnějších důvodů k posouzení kvality školy.

Hlavní podmínkou úspěšných vztahů je podle Pohnětalové (2015) dělba základních úkolů školy a rodiny, jimiž jsou:

- vzdělávací úkoly (znalosti, dovednosti, všeobecný přehled);
- úkoly z oblasti morální a osobnostní výchovy;
- a praktické úkoly zahrnující dovednosti pro život.

Existuje rovněž řada složitostí, které vztahy ovlivňují negativním směrem. Sutterby (2017) je pojmenovává následovně:

- kulturní rozdíly;
- negativní postoj;
- odlišná očekávání;
- komunikační neporozumění.

Dnešní rodiče nejsou lhostejní k tomu, jak je zacházeno s jejich dětmi, avšak tvoří nesourodou skupinu s různými zájmy. Rabušicová (2004, s. 10) to vysvětluje tím, že rodiče jsou

neorganizováni, a proto i povaha jejich snah vychází z „individuálně definovaných očekávání vůči škole.“

Utváření vztahů představuje dlouhodobější proces a první podnět by měl vycházet ze strany mateřské školy (Syslová, 2016). Obvykle tomu tak je, mateřské školy se snaží vtáhnout rodiče do dění skrze kolektivní nebo individuální informační schůzky či akce, kde se rodiče mohou aktivně i pasivně zapojit. V rámci adaptační fáze je umožněno rodičům trávit dny s dítětem v mateřské škole (Kotátková, 2014). Mezi oblíbené společné aktivity školy a rodiny patří např. společná tvoření dětí s rodiči i učiteli či různé školní slavnosti jako pálení čarodějnic, Den matek apod. Veškeré takové společné činnosti se nabízí k neformálním rozhovorům o zájmech, problémech i radostech dětí (Svobodová, 2010). Všichni zúčastnění mají možnost poznat se blíže, seznámit se a prožít příjemně strávené chvíle vedoucí k utužení vzájemných vztahů. Rodiče mají možnost nahlédnout, jak to v mateřské škole funguje, „poznají blíže paní učitelku a její práci, přestanou ji vnímat jen jako informátorku při vyvednutí dítěte ze školky, mohou si více popovídat a navázat otevřenější vztah (Lážová, 2013, s. 27).“ Stejně tak se dle Lážové mohou učitelky pochlubit svým talentem, dovednostmi a tím, jaký mají vztah k dětem. „Když se rodiny aktivně zapojují do raného vzdělávání dětí, jejich zkušenosti vedou ke zvýšení znalostí a dovedností rodičů nezbytných pro podporu školní a sociální připravenosti dětí na školu (Sutterby, 2017, s. 69).“³

Ne každý rodič je však ochotný spolupracovat a podílet se třeba i na vzájemné výměně informací týkající se výchovy a vzdělávání dětí. Jsou rodiče, jimž postačí vědět, zda dítě jedlo, spalo a bylo hodné. Jsou ale taky rodiče, kteří se ostýchají nebo netuší, jak velké právo spolupodílet se mají. To je, mimo jiné, vymezeno i v RVP PV (2018, s. 34), podle něhož se rodiče mohou podílet na „dění v mateřské škole, účastnit se různých programů, podle svého zájmu zde vstupovat do her svých dětí. Jsou pravidelně a dostatečně informováni o všem, co se v mateřské škole děje. Projevili-li zájem, mohou se spolupodílet při plánování programu mateřské školy, při řešení vzniklých problémů apod.“ Vztahy mohou být negativně ovlivněny i učiteli, kteří mají strach, že jim rodiče budou zasahovat do jejich práce.

---

³ V originále: „When families are actively involved in their children's early education, their experiences lead to increased parent knowledge and skills necessary to support children's academic and social readiness for school.“

Dobré vztahy by však měly být ve vzájemné vůli rodičů i školy, protože díky tomu lze zaručit efektivní vzdělávání a rozvoj osobnosti každého dítěte. Je důležité, aby rodiče s učiteli dobře vycházeli a komunikovali i mimo běžné situace jako je třídní schůzka nebo předání a vyvednutí dětí. Domníváme se, že tento způsob komunikace stále převažuje a i to přispívá k problematice nadstandardních aktivit a jejich rozličných pojmání oběma hlavními aktéry. Na základě dobrých vztahů se rodiče a učitelé mohou vzájemně informovat o pokrocích, úspěších i nezdarech dítěte a společně zvážit vhodnost nabízených činností v jeho prospěch.

3 NADSTANDARDNÍ AKTIVITY MATEŘSKÝCH ŠKOL

V odborné literatuře s předškolní problematikou není pojem *nadstandardní aktivity* příliš využíván ani specificky definován. Jejich charakter je však popsán v RVP PV (2018, s. 42), a to následovně:

„Pokud mateřská škola nabízí dětem, popř. i jejich rodičům další služby, které probíhají mimo pravidelnou provozní dobu zařízení, mimo pracovní dobu učitelů a které jsou realizovány za úplaty (např. různé kroužky pro děti, příležitostná večerní či víkendová péče o děti, příležitostná péče o další děti – např. o sourozence, samostatné programy pro rodiče apod.), jedná se o aktivity (služby) „nadstandardní“, které nejsou součástí ŠVP a nemohou být uplatňovány na úkor jeho rozsahu a kvality.“

Nadstandardní aktivity tvoří nedílnou součást většiny českých škol. Nejčastěji se jedná o organizovanou podobu zájmových činností prostřednictvím kroužků. Jsou to volnočasové aktivity, které mají rozvíjet, navazovat a usměrňovat zájmy a jejich principem je zážitek z činnosti (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Nadstandardní aktivity jsou tedy uplatňovány jako součást zájmového vzdělávání, které je definováno vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ke školskému zákonu č. 561/2004 Sb. Tento typ vzdělávání nemá parametry povinné školní docházky, ale vychází z individuálních zájmů a potřeb každého jedince, avšak naplňuje parametry vzdělávacích cílů ve snaze rozvíjet a kultivovat osobnost dítěte (Majerčíková, 2018).

Zájmové vzdělávání dle vyhlášky č. 74/2005 Sb. probíhá ve školských zařízeních jako je středisko volného času, školní klub a školní družina, které jsou dále specifikovány. Z uvedených informací lze vyvodit, že legislativní rámec se zaměřuje zejména na základní vzdělávání. Přestože se zde neuvádí specifika pro předškolní vzdělávání, v praxi je možné, aby i děti předškolního věku navštěvovaly tato zařízení a zájmové kroužky, a to hlavně pokud jim jsou nabízeny v rámci předškolního zařízení jako nadstandardní aktivity.

3.1 Organizační formy nadstandardních aktivit

Nadstandardní aktivity lze dělit stejně jako zájmovou činnost na pravidelné a příležitostné. Organizační formy zájmových činností „vyplývají z charakteru a poslání jednotlivých subjektů, v nichž se realizují (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008, s. 168).“ My se pokusíme vymezit ty, které jsou organizovány v rámci nadstandardních aktivit mateřských škol.

Příležitostné aktivity MŠ – jsou zpravidla nabídkou akcí mateřských škol, které organizují a řídí pedagogové dané školy. K těmto akcím lze zařadit besedy, exkurze, soutěže, olympiády, hry (často v podobě stanovišť), vystoupení, besídky, tvořivé dny aj. Tyto akce bývají převážně pořádané pro děti a jejich rodiče. V případě tvořivých aktivit se nabízí i možnost výměny rolí, kdy rodič či prarodič ovládá nějakou techniku a stane se tak lektorem společného tvoření mateřské školy a rodiny s dětmi, což dle Svobodové (2010) vede ke sblížení.

V letních měsících některé mateřské školy organizují příměstské tábory či školy v přírodě, jež rovněž můžeme zařadit do příležitostných aktivit mateřské školy. Příležitostné akce se mohou opakovat, ale jejich průběh není pravidelnou součástí celého školního roku, naopak se obvykle jedná o akci, která je uskutečněna jednou ročně k nějaké příležitosti (rozloučení s „předškoláky“, otevírání či zamykání zahrady, karnevaly, ...), svátku (Den matek, Den dětí, Den otců, Vánoce, Velikonoce, Halloween, ...) apod.

Pravidelné aktivity MŠ – jsou v mateřské škole nejčastěji organizovány formou kroužků. **Kroužky** jsou menší zájmové útvary, jejichž činnost „směřuje zpravidla k vnitřnímu obohacení členů, zaměřuje se na vnitřní život útvaru (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008, s. 169).“ Obsahem nabízených kroužků bývají výtvarné, rukodělné, technické, přírodovědné, sportovní, hudební, taneční a společenskovední aktivity. Jejich činnost je obvykle realizována za úplatu. K dalším pravidelným formám patří:

- **„Soubor** – zájmový útvar, jehož činnost směřuje k veřejné produkci výsledků činností (např. pěvecký, taneční, divadelní). Zpravidla má závaznější strukturu a mívá více členů než kroužek.
- **Klub** – zájmový útvar s volnější organizační strukturou, s možnou převažující recepční činností členů (např. filmový klub, klub mladého diváka, fankluby).
- **Oddíl** – toto označení se užívá výjimečně, a to zpravidla u tělovýchovných nebo turistických útvarů. Pojem označuje, že útvar je součástí většího organizačního celku a má charakter kroužku.
- **Kurz** – útvar s vymezenou délkou trvání, zpravidla kratší než jeden rok, a jeho činnost směřuje k osvojení určitého množství vědomostí či dovedností (např. kurz PC, drhání, vaření). Zájmový útvar je také možné organizovat jako řadu kurzů v průběhu roku po sobě následujících a tematicky na sebe navazujících. To se umožňuje i během roku operativněji přijímat nové členy a platby účastníků jsou rozloženy do několika částek (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008, s. 169).“

Tyto formy jsou však obvyklé pro děti vyššího stupně vzdělávání nebo v rámci středisek volného času. Pro mateřskou školu platí již zmíněné kroužky, které však mohou být i modifikací např. souboru, kdy jejich součástí je výstup v podobě veřejné produkce (např. vystoupení).

3.2 Vrcholné období nadstandardních aktivit MŠ

Pokud bychom se chtěli podívat na to, kdy začaly být mateřskými školami nabízeny činnosti nad rámec obsahu předškolního vzdělávání, dostali bychom se do období po roce 1989. Změna politického režimu se projevila ve všech sférách lidského života. Školství, stejně jako jiná odvětví, prošla řadou systémových změn. Dosavadní systém výchovy a vzdělávání byl odpoután od jednotné socialistické ideologie s cílem vychovat společnost oddanou socialismu a komunistické straně, v mateřských školách došlo k uvolnění striktně daného režimu a pravidel, které se musely bezpodmínečně dodržovat a došlo k přeorientování výchovně vzdělávacího systému (Vonešová, 2016). Bylo potřeba prozkoumat a novelizovat dosavadní legislativní a vzdělávací dokumenty. Právě postupné novelizace umožnily mateřským školám zřizovat zájmové kroužky.

Vliv politických změn však pouze realizování kroužků umožnil, hlavní příčinou rozrůstajících se kroužků byly demografické změny po roce 1989, kdy se během devadesátých let výrazně snížila porodnost (Hulíková & Tesárková, 2018). Slabé populační ročníky vedly k rapidnímu snižování počtu mateřských škol, následkem čehož se vytvořilo konkurenční prostředí ve snaze udržet chod školy. Cílem těchto snah bylo získat, co nejvíce dětí k naplnění kapacit, proto se mateřské školy začaly předhánět v lákavé nabídce kroužkových činností (Opravilová, 2016).

3.3 Nadstandardní aktivity v současnosti

V současnosti tvoří nabídka nadstandardních aktivit v mateřské škole kontroverzní téma mezi řadou odborníků i veřejností, zejména rodičovskou. Ačkoliv pominula doba, kdy musely mateřské školy skrze pestrou nabídku bojovat o každou klientelu, zájem o nadstandardní aktivity, jež se stabilizovaly ve formě pravidelně organizovaných kroužků, ze strany rodičů neustává. Přestože je dnes dětí více, než jsou mateřské školy schopné pojmout, mnozí rodiče se při výběru rozhodují právě na základě nabídky nadstandardních aktivit. To potvrzuje Lážová (in Těthalová, 2012) svými slovy: „Na každém semináři pro učitelky mateřských škol na to dojde: rodiče vybírají školku podle kroužků. Dnes mi jedna učitelka řekla, že u nich ve

školce si rodiče vynutili, aby tam byly kroužky. Podle mě je to nesmyslné a komplikující, protože pokud je ve školce kroužek výtvarné výchovy, tak dopoledne děti přece též kreslí. Sportovní hry, proč? Vždyť dopoledne děti cvičí ve třídách a také chodí ven, na hřiště. Hon za kroužky s volnočasovými aktivitami mi přijde neuvěřitelně přehnaný.“ Rodiče jsou ti, kteří jsou v tomto ohledu kritizováni a považováni za hlavní iniciátory kroužkových činností. Podle Svobodové (2010, s. 95) mají někteří rodiče „pocit, že vzdělávání jejich dětí nebude dostatečně kvalitní, pokud kromě běžného programu mateřské školy nenabídne ještě výuku cizího jazyka, hru na hudební nástroj, dramatický kroužek, plavání, výtvarný kroužek a další aktivity.“ Díky nepřehlednému množství informací, které dnes máme prostřednictvím internetu a „návodných“ knih o výchově dětí, se dozvídáme o významu všestranně zaměřeného rozvoje osobnosti dítěte. Rodiče jsou nabádáni k tomu, aby dítě trávilo čas smysluplně a dozvídají se, že čím dříve bude odhalen a rozvíjen jejich talent, tím lépe (Krahulová, 2013). Proto v dobré víře, že dítěti pomůžou, volí často až nepřiměřené množství kroužků, aby si dítě mohlo vyzkoušet, co mu jde nejvíc. Dnešní rodiče jsou pracovně vytížení a spousta dětí denně setrvává v mateřské škole až do jejího uzavření. Nedostatek času na děti se rodiče rovněž snaží kompenzovat nejrůznější zájmovou činností.

Oproti tomu se vymezují odborníci z oblasti pedagogiky i psychologie, kteří spatřují v nadměrné kroužkové činnosti řadu rizik. Upozorňují zejména na přetěžování a omezování potřeb dětí předškolního věku a vyzdvihují předškolní vzdělávání jako všestranné, tedy dostatečné. V rámci kritiky se pozastavují i nad časovou organizací těchto aktivit, kdy nezdělaná dochází k narušení chodu mateřské školy.

Uprostřed dění pak stojí mateřské školy, které se musí rozhodnout, jakým způsobem s nabídkou nadstandardních aktivit naložit. V tomto ohledu mateřské školy nejsou jednotné, některé jsou výhradně proti a žádné kroužky nenabízí, jenže těch je podstatně méně oproti těm, co je nabízí. Dle závěrů výzkumu s názvem *Nadstandardní aktivity v mateřských školách – výzkum současného stavu* od autorek Hornáčková, Hrubá, Mařáčková a Rosová (2010, s. 129) bylo zjištěno, „že kroužky probíhají na většině MŠ v ČR a že jen 2% z dotázaných 563 respondentů o zavedení kroužků přemýšlí nebo umí zdůvodnit, proč je neorganizují.“ Mateřské školy na poptávku kroužků rodičů přistupují, i když s jejich realizací nemusí souhlasit, protože si skrze nabídku vytváří image a dobrou pověst školy.

Nadstandardní aktivity jsou tedy přijímány rozdílně. V další kapitole se zaměříme na to, jaký vliv mají na děti předškolního věku, tedy jaké přínosy a rizika tyto aktivity s sebou nesou.

3.4 Vliv nadstandardních aktivit na děti předškolního věku

Při volbě nadstandardních aktivit je důležité, aby bylo dbáno na respektování specifík z oblastí bio-psycho-sociálního vývoje dětí předškolního věku. „Musíme mít stále na mysli individuální a věkové zvláštnosti této skupiny dětí. Předškolní věk je tříleté až čtyřleté období charakteristické nejen fyzickým, ale i psychickým vývojem dítěte ovlivněným zráním nervové soustavy, temperamentem, inteligencí, vůlí, emocionalitou a prostředím, v němž dítě vyrůstá. Proto je důležité vytvořit mu vhodné podmínky pro jeho zdárný vývoj (Vrkošlová, 2008, s. 10).“

Víme, že každá etapa vývoje má svůj význam a svá charakteristická specifika, přesto nelze počítat s tím, že budou naplněny u všech dětí ve stejný čas. Je to dáno tím, že růst a vývoj je u každého načasován individuálně a rysy jeho osobnosti jsou podmíněny částečně geneticky, charakteristickými rysy učení, vlivem rodinného zázemí a vrozeného temperamentu (Opravilová, 2016). Proto se v rámci vzdělávání preferuje osobnostní přístup a ten by měl být uplatňován i při výběru a realizaci zájmových činností, kde je obzvláště důležité „netlačit“ děti do aktivit, jež neodpovídají jejich schopnostem a zájmu.

Vysokými nároky a nedostatkem prostoru pro osobní iniciativu, ověřování vlastních zkušeností a příležitostí k hledání nových podnětů můžeme u dětí vyvolat negativní vlivy projevující se lhostejností a nechutí k jakýmkoliv činnostem, vzdorem či agresí. Pokud tedy chceme, aby nadstandardní aktivity byly přínosné a odrážely pozitivní vliv na dítě, musí být splněny podmínky odpovídající individuálním potřebám a věku dítěte.

V následujících dvou podkapitolách se zaměříme konkrétně na to, jaké přínosy s sebou nadstandardní aktivity nesou v případě citlivého přístupu k dětem, a jakému riziku jsou děti vystaveny v případě nerespektování jejich potřeb.

3.4.1 Přínosy nadstandardních aktivit

Nadstandardní aktivity mají primárně výchovnou a vzdělávací funkci. Rozvíjí celou osobnost, působí motivačně i socializačně, podporují seberealizaci, ale rovněž mohou mít rekreační a regenerační funkci vedoucí k duševnímu i fyzickému odpočinku (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008).

Nadstandardní aktivity mohou poskytovat dětem nové výzvy, které dítě buď přirozeně, spontánně a s vnitřním souhlasem přijímá, nebo naopak na ně nereaguje či je zcela odmítá (Opravilová, 2016). V této části se zaměříme na pozitivní vliv nadstandardních aktivit na děti předškolního věku, které vychází z jejich zájmů a činností, které je naplňují a uspokojují.

Pokud děti do kroužku chodí rády a těší se tam, může se jednat o vhodný způsob trávení jejich volného času, který v dětech navozuje spokojenost, pozitivně ovlivňuje jejich psychiku a přináší taky výsledky v oblasti učení a prohlubování již nabytých i nově získaných zkušeností. Preferovány jsou zejména ty aktivity, které se v běžném programu mateřské školy neobjevují a jejich charakter je skutečně pojímán jako nadstandardní a obohacující o nové zkušenosti, dovednosti i vědomosti (Vrkoslavová, 2008).

Velkou výhodou těchto aktivit je práce pedagoga s menší skupinou dětí, kterým lze věnovat více času než v běžné třídě mateřské školy, která může čítat i více jak 25 dětí. V rámci menšího kolektivu lze lépe respektovat individuální zvláštnosti dětí. Je zde prostor jednak pro nadané děti, které se chtějí zdokonalovat a vyžadují další aktivity navíc, stejně tak se nabízí možnost zaměřit se na děti potřebující zvýšenou péči a pomoc (Rybková, 2012).

Další přínos kroužků je spatřován v socializaci dětí. Ať už v prohlubování vztahů ve známém prostředí s paní učitelkou a dětmi ze třídy nebo v neznámém kolektivu, kdy se dítě učí navazovat nové vztahy a komunikovat s druhými (Vrkoslavová, 2008). V kroužcích se prolínají různé věkové skupiny dětí, které se mohou učit od sebe navzájem. Děti po společnosti druhých touží a podle Matějčka (2013) je pro děti v předškolním věku důležité, aby se začleňovali do různých skupin, přičemž budou rozvíjet důležité vlastnosti jako je schopnost spolupráce, družnost, solidarita, obětavost, tolerance, soucit apod. Matějček dále uvádí, že nejvýznamnější v tomto věku je to, že jsou v něm položeny základy pro budoucí přátelství.

Během dovednostních, sportovních i uměleckých kroužků se může u některých dětí projevit výrazný talent, který bude včas podchycen. Pod správným vedením se talentované dítě může vyprofilovat v určité dovednosti, což může vést až k nastartování jeho budoucí profesní dráhy.

V dnešní době se velmi preferuje výuka cizích jazyků. Po celém světě dochází ke snižování věkové hranice, kdy se s výukou začíná. Nakolik je vhodné s ní začínat už v předškolním vzdělávání, se odborníci neshodují. Je však řada těch, kteří v raném vzdělávání cizích jazyků vidí velký přínos. „Mnoho výzkumů uvádí jako zásadní výhodu to, že dřívější začátek vede k úrovni ovládnutí jazyka blíží se úrovni rodilého mluvčího (Hanušová & Najvar, 2007).“

V českém prostředí se nejčastěji zařazuje výuka anglického jazyka a jeho kroužková podoba v mateřských školách čítá hojné zastoupení. Děti předškolního věku jsou zvědavé a mají chuť se učit novým věcem. Angličtina je pro ně atraktivní, neboť děti rády napodobují druhé, což se v rámci učení jazyků dobře uplatňuje. Děti mají výborné imitační schopnosti, nestydí se a učení je pro ně hrou. Podobně o tom pojednává Nikolov (2009, s. 2), který hovoří o tom, že děti v raném věku se jazyk učí snadněji oproti starším žákům, studentům a dospělým. Nikolov tvrdí, že je za tím úpadek procedurální (neboli implicitní) paměti pro jazyky, která rovněž podporuje učení rodného jazyka, a studenti cizích jazyků vyššího věku musí spoléhat na explicitní učení odpovídající zcela odlišnému kognitivnímu systému. Plasticita procedurální paměti pro jazykové učení se snižuje zhruba po pěti letech života. To znamená, že učení se cizího jazyka je pro děti předškolního věku přirozené a probíhá i nevědomě, kdežto učení v pozdějším věku je spojeno s vědomím a v případě jazyků dochází k drilu, který od učení odrazuje (Nikolov, 2009). To je tedy jedním z důvodů, proč je o kroužky cizích jazyků v mateřské škole velký zájem a dá se říct, že v případě odborného vedení, vycházející z metodik přizpůsobených této věkové skupině dětí, v nich lze spatřovat přínosy.

Správný přístup lektorů, volba vhodných metod a prostředků i motivace dětí může celkově ovlivnit pozitivní přínos nadstandardních aktivit. „Pedagog svým působením v dětech vyvolává (motivuje) potřeby (něco vědět, dokázat, naučit se) (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008, s.170).

3.4.2 Rizika nadstandardních aktivit

Veškeré přednosti nadstandardních aktivit se mohou proměnit v rizika, zejména v případě, že zvolená aktivita nevychází ze zájmu dětí. Ovšem už samotný zájem u dětí v předškolním věku je diskutabilní, neboť tento termín vyjadřuje „relativně stálé zaměření osobnosti (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008, s. 164),“ což u dětí v tomto věku není zcela možné, protože se snadno nadchnou pro nové věci a činnosti, ale stejně tak je brzy mohou omrzet. U dětí v tomto věku převládá krátkodobý zájem, kdy děti spíše projevují zájem o nějakou činnost než o konkrétní oblast (Pávková, 2008). Podobně to vnímá i Fontana (2010, s. 222), který zájmy dětí spojuje s přirozenými činnostmi v jejich životě. Podle něho se děti zajímají o takové věci, které jim pomáhají zvládat problémy a obtíže v životě, a dále mají sklon k „libým činnostem.“ Kořátková (2014) uvádí, že se dítě začíná zájmově specializovat až před samotným nástupem do základní školy, tedy kolem pátého až šestého roku dítěte.

Jsou to tedy zejména rodiče, kteří mají potřebu dětem vybírat zájmové činnosti, motivovat je k nejrůznějším aktivitám nezřídka dle vlastních ambicí a zájmů, nebo na základě doporučení a rad druhých rodičů, přátel i známých. Jsou ochotní do kroužků investovat peníze a stává se, že některé děti jsou denně přepravovány z jednoho kroužku do druhého. V tomto smyslu o tom hovoří Helus (2009, s.86) jako o fenoménu tzv. „ostrovního dětství.“ Dítě má velmi omezený vlastní volný čas pro činnosti vycházející z jeho zájmu, nemá prostor pro odpočinek, přemýšlení, snění ani vlastní hru. V případě takto zaměstnaných dětí může docházet k jejich přetížení, což může vyústit v odpor k jakékoliv činnosti a nebude chtít dělat nic, dokonce může začít bojkotovat i běžné výchovně vzdělávací aktivity mateřské školy (Kramulová, 2013). Další problém může být spojen s tím, že si děti navyknu na organizovaný život a budou ho vyžadovat. To znamená, že se nedokážou samy zabavit, bude omezena jejich spontaneita, improvizace i fantazie (Kramulová, 2013).

Jako riziko se rovněž považuje přihlášení dítěte do kroužků v čase, kdy se ještě plně neadaptovalo na podmínky v prostředí samotné mateřské školy, čímž se jeho adaptace může ještě prodlužovat (Vrkoslavová, 2008). Dítě si nejdříve potřebuje zvyknout na nové prostředí, lidi a pravidla, což je pro něj samo o sobě na počátku zatěžující. Těthalová (2008) upozorňuje na to, že vývoj potřebuje čas, protože snaha ho uspěchat a přehltnout dítě aktivitami, na které nestačí, se odráží negativními projevy. Takové dítě je přehlcené informacemi a nedokáže je zpracovávat.

Negativní vliv na dítě může mít i špatné a neodborné vedení lektora zájmové aktivity (Vrkoslavová, 2008). Dle Koťátkové (2014, s. 63) není lhostejné, „pro jaký stupeň školy je učitel v zájmovém kroužku kvalifikován a zdali je vůbec pedagogicky vzdělán.“ Jako důvod uvádí to, že dítě do šesti let má odlišnou charakteristiku a pro jeho vedení potřebuje odlišné metody, způsob komunikace i volbu obsahu a tématu. V opačném případě mohou u dítěte vypěstovat negativní vztah k učení a odpor k určité činnosti (Vrkoslavová, 2008).

Jako kontraproduktivní se jeví rovněž to, že většina nabízených aktivit jsou již běžnou součástí činností mateřské školy (Svobodová, 2010). Příkladem jsou výtvarné aktivity, které patří mezi jedny z nejčastěji nabízených. U takových aktivit se ztrácí význam nadstandardu a děti o ně mohou ztrácet zájem.

Velkým úskalím nadstandardních aktivit je jejich časová organizace, kdy nadstandardní aktivity probíhají v různou dobu během pobytu dítěte v mateřské škole a učitelky musí denně zajišťovat plynulý přechod dětí do kroužkových činností. Nezřídka se stává, že jsou kroužky

realizovány na úkor vzdělávacího programu, místo pobytu venku či během poledního odpočinku. S tím je spojeno riziko špatné psychohygieny dětí. Optimální doba, kdy by bylo vhodné zájmové činnosti zařadit, se hledá těžko, neboť program mateřské školy je již sestaven, aby byl rovnoměrně vyčleněn čas pro spontánní i řízené činnosti, pobyt venku, klidový režim a pravidelné stravování. Dítě, kterému je ubrán čas pro volnou hru, či z ní je dokonce „odtrhnuto“, nebo mu chybí čas pro odpočinek, opět může být značně přetěžováno a bude se u něj projevovat narušená pozornost a nechuť k činnosti (Vrkoslavová, 2008). Proti tomu se v roce 2016 rozhodla zakročit Česká školní inspekce, jež vydala *Stanovisko k poskytování a organizování placených kroužků v mateřských školách*, v němž se na tuto problematiku odvolává. Toto stanovisko nepovoluje, aby byly nadstandardní aktivity realizovány během doby vyhrazené pro výchovně-vzdělávací činnosti, a výrazně doporučuje, aby nebyl omezen prostor ostatních dětí během vzdělávání, pobyt venku ani doba stanovená pro jídlo a spánek. Otázkou tedy je, jak se daří tato nařízení a doporučení dodržovat. Pokusíme se to zjistit během našeho výzkumného šetření.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM A JEHO METODOLOGIE

V teoretické části práce jsme sumarizovali teoretická východiska ohledně problematiky nadstandardních aktivit v mateřské škole. Následující praktická část je dedikována výzkumnému šetření, které odhaluje názory rodičů a učitelů na zařazení nadstandardních aktivit do předškolního vzdělávání. Cílem naší práce nebyl rozsáhlý pedagogický výzkum, nýbrž snaha jít do hloubky a přinést konkrétní výpovědi úzkého vzorku participantů. Pro tento účel se nám nejvhodněji jevílo polostrukturované interview jakožto výzkumná metoda kvalitativně orientovaného výzkumu.

4.1 Výzkumné cíle a otázky

V rámci výzkumu jsme si jako hlavní výzkumný cíl stanovili:

- Popsat názory rodičů a učitelů na zařazení nadstandardních aktivit do programu mateřských škol.

Dílčí výzkumné cíle:

- Odkrýt význam nadstandardních aktivit mateřských škol z pohledu rodičů a učitelů.
- Popsat, jak se v nabídce nadstandardních aktivit odráží zájem rodičů a názor učitelů mateřských škol.
- Odkrýt, jak se na výběru nadstandardních aktivit podílí zájem dítěte.

S ohledem na výzkumné cíle byly stanoveny následující výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké jsou názory rodičů a učitelů na zařazování nadstandardních aktivit do programu mateřských škol?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaký význam připisují rodiče a učitelé nadstandardním aktivitám mateřských škol?
- Jak se v nabídce nadstandardních aktivit odráží zájem rodičů a názor učitelů mateřských škol?
- Jak se, podle rodičů a učitelů, na výběru nadstandardních aktivit podílí zájem dítěte?

4.2 Vstup do terénu

Na samotném počátku proběhlo důkladné nastudování metodologie, neboť se jednalo o prvotní zkušenost s výzkumným šetřením vůbec.

Dále bylo nutné oslovit a požádat rodiče a učitelky mateřských škol o participaci na výzkumu metodou rozhovoru. To se zpočátku jevilo jako problematické, neboť většina oslovených projevila nesouhlas s nahráváním rozhovoru. Přestože jsme se snažili podrobně vysvětlit důvody k nahrávání a ubezpečit všechny oslovené, že za žádných okolností nedojde k jejich identifikaci a nahrávání bude sloužit pouze našemu účelu (tedy přepisu do písemné podoby), bylo to pro většinu oslovených nepřijatelné, včetně rodičů. Někteří dokonce předem účast přislíbili a později si ji na tomto základě rozmysleli. V jednom případě k tomu došlo i na místě naší schůzky, kdy si to maminka rozmyslela, protože se o tom bavila s manželem, jemuž se to nezdálo vhodné. Jejich obavy byly pochopeny, nebylo by efektivní, kdyby rozhovor poskytli, aniž by ze své strany cítili důvěru se svěřit. Tímto však došlo k jistým komplikacím, které se naštěstí vyřešily po prvních rozhovorech, kdy se nám na základě doporučení podařilo získat další ochotné osoby k rozhovoru. Celkem jsme rozhovor uskutečnili se sedmi rodiči a pěti učitelkami mateřských škol. Tento počet se nám zdál dostatečný, neboť jsme získali dostatek informací, které se převážně překrývaly.

Před samotnými rozhovory byla nastudována problematika nadstandardních aktivit v předškolním vzdělávání, soustředili jsme se i na již proběhlé výzkumy a snažili se načerpat co nejvíce informací, na jejichž základě jsme posléze vytvořili tematické okruhy pro náš výzkum. Těchto okruhů jsme se drželi v průběhu rozhovoru. Otázky byly pokládány přirozeně na základě odpovědí participantů. Někdy bylo potřeba se více ptát, někdy naopak bylo v odpovědi zahrnuto podrobně i více podstatných informací najednou. Při každém rozhovoru bylo snahou se maximálně ve všem přizpůsobit našim participantům, a proto byl každý rozhovor specifický.

4.3 Metoda sběru a analýza dat

K získání výzkumných dat byla zvolena cesta kvalitativně orientovaného výzkumu, neboť umožňuje „získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu (Švaříček & Šedřová, 2014, s. 13).“ Jako metodu jsme zvolili polostrukturované interview s rodiči a učiteli mateřských škol. Jedná se o jednu z nejčastěji využívaných metod kvalitativně orientovaného výzkumu, jejíž výhodou je zejména variace otázek a doptávání se, čímž můžeme jít do hloubky

zkoumané problematiky. Vzhledem k tomu, že chceme zjistit názory a odkrýt, co se za nimi skrývá, se tato volba zdála jako správná.

Všechny rozhovory byly nahrávány pomocí diktafonu v mobilním telefonu. Abychom předešli možným komplikacím (např. porucha, přerušení nahrávání), tak pro každý rozhovor byly připraveny hned dva plně nabitě telefony a nahrávání probíhalo na obou z nich. Každý participant byl s podmínkami rozhovoru obeznámen předem, poté i na místě. Nahrávky byly následně přepsány do textové podoby a staly se podkladem k analýze dat.

Nejdříve jsme utvořili kódy pomocí techniky otevřeného kódování. Kódy byly prvně přiděleny zvlášť rodičům a zvlášť učitelkám. Původním záměrem bylo interpretovat rodiče a učitelky odděleně, byly tedy pro ně vytvořeny kategorie zvlášť. Během interpretace jsme však nacházeli různé významové souvislosti, které se přímo nabízely k porovnání názorů rodičů i učitelek současně, a proto jsme znovu zanalyzovali a porovnali již vytvořené kódy a kategorie rodičů a učitelek. Po tomto zpracování jsme následně vytvořili výsledné kategorie pro společnou interpretaci dat.

4.4 Výběr výzkumného vzorku

Jak již bylo zmíněno, rozhovory probíhaly s rodiči a učitelkami mateřských škol. Kritériem výběru pro učitelky bylo ukončené pedagogické vzdělání a praxe z výkonu povolání učitelky v mateřské škole. Rodiče museli mít dítě předškolního věku, které pravidelně dochází do mateřské školy.

Jednotlivé participanty jsme získávali převážně na základě doporučení osob, s nimiž jsme provedli první rozhovory. Jedná se o způsob nabalování kontaktů, který je známý jako *metoda sněhové koule*, v anglickém jazyce *snowball sampling*. Tato metoda se ukázala jako nejvíce účinná, neboť díky kontaktům byla většina participantů k rozhovoru svolná. V opačném případě, kdy jsme se pokoušeli oslovit zejména ředitele a učitele mateřských škol skrze e-mailovou nebo telefonickou komunikaci, docházelo k řadě odmítnutí. Na e-mailovou komunikaci byla odezva téměř nulová, v případě telefonické pak většinou bylo přislíbeno, že se nám ozvou zpět. To se buď nestalo nebo se jednalo o odmítnutí, kdy nejčastěji byly zmíněny časové důvody a poté nesouhlas s nahráváním rozhovoru.

4.4.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Do výzkumu bylo zapojeno 7 rodičů a 5 učitelek mateřských škol. Výzkumný vzorek tvořily pouze ženy⁴.

Věková hranice rodičů se pohybovala od 30 do 43 let. Všichni měli dosažené vzdělání vyšší než středoškolské:

R1: Má vystudovanou vyšší zdravotní odbornou školu. Pracuje jako zdravotní sestra na poloviční úvazek, aby se mohla věnovat svým dvou dětem. Do mateřské školy dochází syn ve věku šesti let, který dle slov matky „rád sportuje a modelaří.“ Rodiče jsou dlouholetí skauti, proto k tomuto koníčku vedou i své děti. Mimo skaut, syn aktuálně navštěvuje kroužek angličtiny.

R2: Vystudovala rovněž vyšší zdravotní odbornou školu a žije jako zdravotní sestra. Má šestiletou dceru, která příští rok nastoupí k základnímu vzdělávání. Mezi záliby dcery patří koně a výtvarné činnosti. V mateřské škole navštěvuje kroužek plavání a výtvarných činností. Mimo mateřskou školu dojíždí na kroužek gymnastiky.

R3: Vystudovala stavební fakultu a vlastní inženýrský titul. Má jedno dítě, dceru ve věku tří let, která denně dochází do mateřské školy. Dcera ráda maluje, jezdí na kole a staví lego. Rodiče s mateřskou školou nejsou spokojeni, neboť je zde nedostatečný výběr zájmových aktivit, ale prozatím jim dceru jinde vzít nechtějí. Momentálně kroužek nenavštěvuje, ale rodiče se pokouší najít dostupný kroužek anglického jazyka, tvořivý kroužek a do budoucnosti si přejí, aby hrála i na hudební nástroj, nejlépe na klavír.

R4: Má vystudovanou vyšší odbornou zdravotní školu a žije jako zdravotní sestra na dětském oddělení. Do mateřské školy dochází její dcera ve věku čtyř let, kterou dle slov matky baví tancování, zpívání, kreslení, malování, jízda na kole a pohádky. Na základě doporučení se rodiče chystají dceru zapsat do kroužku aerobiku.

R5: Vystudovala také vyšší odbornou zdravotní školu a pracuje jako zdravotní sestra. Má dvě děti. Do mateřské školy dochází čtyřletý syn, jehož zálibou je jízda na kole, sporty

---

⁴ Vzhledem k tomu, že jsme participanty získávali postupně a analýza dat probíhala průběžně, hovoříme v rámci interpretace výzkumu o *rodičích*, nikoliv o *matkách*. Na straně učitelek zachováme ženský rod. Pokud hovoříme v obecnější rovině, užíváme oslovení *učitelé* nebo *pedagogové* označující zastoupení všech pohlaví.

(zejména fotbal) a rád zpívá. V mateřské škole navštěvuje kroužek „zálesáka.“ V minulém roce společně navštěvovali kroužek „tvořeníčka pro maminky s dětmi,“ nyní zvažují výtvarný kroužek, kde by syn docházel samostatně.

R6: Má doktorský titul a vyučuje na vysoké škole. Má dvě dcery. Mateřskou školu navštěvuje dcera ve věku pěti let, která si ráda kreslí a sportuje. Rodiče ji v těchto zájmech podporují a platí ji kroužek plavání a gymnastiky.

R7: Vystudovala vyšší odbornou školu a má dva syny. Šestiletý syn chodí do mateřské školy, kde jako nadstandardní aktivitu využívá „saunování“. Syn je dle matky nevyhraněný, ale je zručný, rád si tvoří vlastní věci rukama a líbí se mu v kroužku keramiky, kam také momentálně dochází.

Přestože se někteří rodiče znali, jejich děti pravidelně docházely do sedmi různých mateřských škol ve Zlínském kraji.

Všechny participující učitelky byly z veřejných mateřských škol:

U1: Působí v mateřské škole na vesnici. Má 25 let a pět let vykonává povolání učitelky v mateřské škole. Má ukončené střední pedagogické vzdělání a aktuálně distančně studuje bakalářský obor se zaměřením na předškolní pedagogiku. Osobně v mateřské škole vede kroužek výuky na flétnu.

U2: Má 27 let a působí ve městě. Její vzdělání je ukončeno magisterským titulem a na pozici učitelky působí pět let. Mateřská škola, kde působí, nabízí kroužky každý den v týdnu.

U3: Je ve věku 21 let nejmladší učitelkou participující na výzkumu. Ve výkonu povolání působí dva roky a momentálně formou dálkového vzdělávání studuje bakalářský obor zaměřený na předškolní pedagogiku. Ve svém volném čase vede úspěšný taneční kroužek mimo mateřskou školu, s kterým se účastní celorepublikových soutěží. O kroužek projevují zájem i rodiče dětí, které má ve třídě.

U4: Je nejstarší učitelkou participující na výzkumu, je starší 56 let. Působí ve městě a má za sebou více než 35 let působení v profesi učitelky mateřské školy. Má ukončené střední pedagogické vzdělání.

U5: Má 55 let a již 9 let je ředitelkou mateřské školy ve městě. Její vzdělání je ukončeno bakalářským titulem a ve výkonu povolání se pohybuje 36 let.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

V této kapitole jsou interpretovány výsledky výzkumného šetření. Výsledky s ohledem na malé množství výzkumného vzorku nelze zobecňovat. Prostřednictvím tohoto výzkumu chceme porovnat konkrétní názory rodičů a učitelů a přispět tak hlubšímu porozumění týkající se problematiky nadstandardních aktivit v mateřské škole.

Na základě analýzy dat jsme vytvořili pět výsledných kategorií a dvě subkategorie, skrze něž jsou interpretováni a porovnáváni rodiče i učitelky společně:

1. DIVERZITA V NÁZORECH ANEB PATŘÍ KROUŽKY DO MŠ?
  - Hlídací centrum nebo vzdělávací instituce?
2. NADSTANDARDNÍ AKTIVITY NEJSOU JENOM KROUŽKY
3. NABÍDKA NADSTANDARDNÍCH AKTIVIT
4. AMBICE RODIČŮ NEBO ZÁJEM DÍTĚTE?
  - Děkuji, nemám čas aneb komunikace mezi rodiči a učiteli
5. IDEÁLNÍ DOBA NA REALIZACI KROUŽKŮ

5.1 Diverzita v názorech aneb patří kroužky do MŠ?

Jak již bylo avizováno v teoretické části práce, nadstandardní aktivity v posledních letech vyvolávají diskuze a názory na tuto problematiku se liší. Nás zajímalo, jak se tato činnost dotýká konkrétních aktérů, tedy učitelů zaštiťujících instituce mateřských škol, které nadstandardní aktivity nabízí, a rodičů, k nimž nabídka směřuje.

Ukázalo se, že rodiče se s učitelkami neshodnou již v prvním a nejzásadnějším bodě, jako je přijetí a zařazení kroužků do činnosti mateřských škol. Z odborných článků i výzkumů vychází rodiče jako ti, kteří kroužky vítají, a proto se dalo očekávat, že tomu tak bude i v našem případě. Námi dotázaní rodiče tuto skutečnost opravdu potvrzují a vidí kroužky v mateřské škole jako žádoucí a přínosné: „*Určitě si myslím, že je to velice prospěšná činnost mít*

kroužky v rámci, é, mateřské školky ... ať už nějaký tvůrčí nebo pohybový. (R6)“ - „Určitě souhlasím, protože dobrá věc ... (R5)“ - „, Tak vidím v tom přínos, é, pro ty děti ... (R4).“

Co je tedy důvodem tak velkého zájmu a v čem spatřují onen zmíněný přínos? Nejčastěji se rodiče shodují v tom, že se děti rozvíjí v konkrétních oblastech: *„Myslím si, že je to dobré tam mít, protože ty děti mají aspoň nějakou aktivitu a trošku se jim tam rozvíjí ta jejich, jak se tomu říká, nevím, motorika nebo něco takového, paměť a všechno, jo? Já myslím, že i ty ruky mají tak ohrabanější a všechno jo? (R3)“*, a domnívají se, že by to mohlo vést k podchyzení talentu, jehož v budoucnu zužitkují: *„... myslím si, že je to fajn, že to rozvíjí víc ty děti. Doplňuje je to, nebo rozvine ten jejich talent, třeba. (R2)“* I proto se shodně přiklání k tomu, že ve školce by měl být na výběr dostatek aktivit, na nichž si děti vyzkouší, co je baví a zajímá: *„... fakt lepší, když ty děcka dostanou na výběr, že tam mají, že zkusí různé techniky ... že si vyzkouší víc v té školce, na ... na tom ... v tom širokém záběru těch věcí, ale nejdou do hloubky, aby potom si mohly vybrat, co by je bavilo do budoucna nejvíc. (R7)“*

Rodiče v nadstandardních aktivitách nalézají spoustu výhod. Vyhovuje jim, že dětem nemusí dělat osobního řidiče a odpadá jim starost s vyhledáváním aktivit v rozlehlém okolí: *„Tak je to pořád pro mne výhodou, že je to v místě bydliště a nemusím ji dovážet někde do vzdálenějších měst, třeba. A zná-, znám se s těma ostatníma rodičema a ona se zná s těma, co tam chodí, taky s těma dětma. Tak to je výhodou. (R2)“* To, že dítě chodí do kroužku se svými kamarády v mateřské škole, vnímá většina rodičů jako velké pozitivum. Přijde jim, že se děti nerozvíjí jen ve zvolené oblasti dané aktivity, ale taky po sociální stránce: *„Tak nějaké pohybové zlepšení jako, a že tam bude s dětma se kterýma vlastně se zná, takže bude navazovat bližší kontakt s nima. (R4)“* Rodiče očekávají, že v kroužcích dítě získává jiný rozměr než třeba se samotnými rodiči, byť se jedná o běžnou činnost, a přepokládají, že je to pro dítě atraktivnější: *„... že mu zase otevřou takový jiný prostor, který já mu doma neotevřu, nó. Prostě, že to je skupina dětí, co zas doma jenom se mnou, že? Vařit, když vaří se mnou, tak je to taká nuda, když vaří s děckama ve školce, tak je to strašná sranda, že? (smích) Takžéé, myslím si, že to, že je to v kolektivu, a je to pro něho zábavnější tady v tom smyslu. (R5)“*

Kroužky pro ně mají vzdělávací charakter a shodují se v tom, že děti je budou navštěvovat i na základní škole, kde už si budou moci volit více dle svých preferencí, ale jejich výběr bude nevyhnutelný: *„On tam už asi si bude chtít vybrat trošku víc sám jako, ale bez kroužků to nejde. (R5)“*

Překvapilo nás, že učitelky svými názory tvoří přímou opozici a vyslovily razantní nesouhlas týkající se realizace kroužků v mateřské škole: „*Já nemám ráda kroužky ve školce, protože školka je všestranná, tady dělají děti všechno!* (U5)“ - „*Tak určitě nejsem zastáncem kroužků v mateřské škole...*(U1)“ Důraz, jakým to učitelky komentovaly, předčil naše očekávání. Není to tak, že bychom očekávali vyloženě kladný přístup, ale spíše, že budou jejich vyjádření opatrná, ve smyslu hledat cestu, jak si obhájit jejich vlastní realizaci. I z rozsáhlého výzkumu s názvem „Nadstandardní aktivity v mateřských školách – výzkum současného stavu“ provedeného Hornáčkovou, Hrubou, Mařáčkovou a Rosovou v roce 2010 vzešlo, že 79% procent dotázaných učitelek vnímá nadstandardní aktivity kladně. Rovněž v roce 2019 byly učitelky podrobeny kvantitativnímu výzkumnému šetření v rámci bakalářské práce s názvem „Nadstandardní aktivity mateřské školy pohledem učitelů“ od Zapalačové (2019), kde na otázku „Jaký je Váš názor na kroužky v mateřské škole?“ byla nejčastější odpověď „Ano, měly by být.“

Náš výzkum samozřejmě nelze s ohledem na malý počet participantů příliš srovnávat, ale vnímáme velmi pozitivně, že námi oslovené učitelky přinesly argumenty, proč se zamyslet nad tím, že kroužky v mateřské škole nejsou nutné. Z jejich výpovědí vyplývá, že „... *má dítě už i tak hodně organizovanou část dne, kterou stráví v mateřské školce, proto si myslím, že vyhledávat mu další aktivity navíc, je i pro to dítě zatěžující, a, že by ten volný čas měl trávit spíše svojí vlastní volnou hrou nebo časem s rodiči, kdy ten čas budou trávit společně, a, rodič se mu bude věnovat, tak jak uzná za vhodné.* (U2)“

Učitelky si myslí, že děti jsou přílišnou organizovaností zahlcené a postrádají čas, kdy si dítě volně hraje a kdy má možnost samo projevit zájem o nějakou činnost, i proto „... *děti by měly se zajímat jako kdyby o tu hru, která je vlastně v tom věku dítěte nejvíce důležitá.* (U1)“ Je to dáno i tím, že učitelky si velmi dobře uvědomují celodenní režim dětí, v němž se střídá čas pro volné i výchovně-vzdělávací činnosti, a právě čas pro volné hry bývá nahrazen kroužky. Děti jsou často vytrhnuty ze svých volných her a musí se „na povel“ věnovat určité zájmové činnosti. Jako nelogické se taky jeví to, že „... *velkou část těch aktivit, co dělají v tom kroužku, zvládají dopoledne, takže v podstatě to mají znásobenou, - znásobené, ty aktivity z toho dopoledne.* (U2)“ I proto učitelkám přijde, že kroužky děti přetěžují a přijdou jim zbytečné a omezující, neboť místo nich by se dítě mohlo samo realizovat. Podrobně situaci popsala například U5: „... *Takže učitelka má prostě dané téma, na to má vymyšlené skupinkovou práci a po komunitním kruhu se děti samy, éé, rozmísťují, podle toho, jak učitelka tam dala počet, v kterém budou pracovat a musí se přes týden vystřídat. Takže, co se*

týká výtvarky, manipulačních her, já miluju teda šátky. Já hodně tvořím, já mám ráda takové ty fantazijní věci, takže my malujeme šátkama a tvoříme obrazy se šátkama, což je úplně úžasná záležitost. A taky děti se to naučily. A oni ten daný úkol plní tady v tom, oni mají každý den, co chtějí. Od výtvarky přes pracovku, manipulační hry, domácnost, učení, všechno. Takže ještě potom dítě zatěžovat odpoledne? Proč bych dělala výtvarku, když odpoledne já můžu s těma dětma malovat, kdo má zájem, jó? Pokud si, éé, pokud si vlastně vytipuji ty děti, na co jsou, tak proč, proč je zatěžovat! Já si myslím, že v té školce by mělo být hodně prostoru na hraní a ten nám tu chybí, jo? Protože pokud chceme tímto způsobem vzdělávat, už se musí začínat třeba kolem půl deváté, o tři čtvrtě na devět. A když vám to dítě přijde v osm a nasvačí se, v kolik si pohraje?“

Tímto se vytvořil výrazný střet na obou stranách participantů, kdy rodiče se domnívají, že právě účast dítěte na kroužcích přináší obohacení, bez ohledu na to, že se většinou jedná o stejné či podobné činnosti, které jsou součástí standardní vzdělávací nabídky, a naopak učitelky to považují za kontraproduktivní. Zdá se, že učitelky si ve svých názorech snaží obhájit svoji pozici a uvědomují si funkci předškolního vzdělávání. Otázkou je, jaký přehled v tomto směru mají rodiče?

5.1.1 Hlídací centrum nebo vzdělávací instituce?

Učitelky trápí pohled rodičů, že vidí mateřskou školu jako „... hlídací centrum. Jak už jsem říkala, v podstatě, že ráno dovedou dítě do školky, tam mají nějaké povinné snídaně, obědy, svačinky a mezitím si děti hrají, jak se jim zlíbí. Do toho je paní učitelky vezmou na zahradu nebo na vycházku. Když je vezmou na zahradu, tak je tam vypustí, si můžou hrát. Paní učitelky si dají kafičko, pak je zase naženou zpátky, naobědvají se, pustí jim pohádku někde na přehrávači a zase mají klid. A zase mají volno. Takže to si myslím, že to je spíš pohled rodičů na mateřskou školu ... (U2)“ Podle učitelek to je taky tím, že se rodiče nezajímají o to, jak to funguje uvnitř mateřské školy a soudí pouze povrchově, kdy „... ráno vás vidí usmátou učitelku, dítě si hraje. Odpoledne to samé. Nakonec vás můžou vidět jenom venku, kde jdete, se procházíte. Takže, co je mezitím práce a co je zatím, éé, prostě té organizace, a to, co si musíte vymyslet, to ten rodič nevidí. (U5)“

Vzhledem k tomu, že tyto názory se objevovaly i v odborné literatuře (viz Lážová, 2013; Syslová, 2016), zajímal nás názor samotných rodičů. Myslí si snad rodiče, že učitelé běžné činnosti zanedbávají, či se jedná o nedostatečnou znalost předškolního vzdělávání?

V tomto ohledu jsme se dozvěděli, že rodiče mají různé představy okolo toho, co probíhá za dveřmi třídy mateřské školy, kterou děti navštěvují. Překvapivě se objevil názor, že kroužky do mateřské školy patří i z toho důvodu, že děti „... *nehrály by si tam jenom na tom koberci.*“ (R3) “Dále jsme zjistili, že rodiče vnímají kroužky jako možnost, kde se učitelé mohou věnovat menšímu kolektivu dětí, což považují za mnohem efektivnější, než když se jedná o celou třídu, jako vyjádřil R5: „*Ty učitelky si ty děcka můžou rozdělit a prostě můžou se jim věnovat. A přijde mi, že to děcko z toho něco má. Když je to velká skupina z normální klasické běžné školky, tak si prostě myslím, že ta učitelka se nemůže jim tak věnovat, tudíž oni to nepoberou ...*“

Ve větší míře si však rodiče uvědomovali, že v průběhu dne v mateřské škole „... *děti tam mají celkem dost vyžití*“ (R7), “a že taky : „... *zcela jistě ta školka, é, ty děti rozvíjí po všech, éé, do ... po všech ... po všech stranách, všeobecně, do všech rozměrů.*“ (R6) “Rodiče jejichž dítě v příštím školním roce nastoupí do základní školy, oceňují právě zejména aktivity, které dítě připraví k zápisu. A dokonce se někteří pozastavují nad tím, že návštěvou kroužků by R1: „... *ti předškoláci moc nestíhali, protože dělají jakože předškolní, éé, předškolní aktivity.*“ Na základě toho pro ně taky volí počet kroužků: „... *myslím si, že dva kroužky na předškoláka je akorát.*“ (R2) “

Jestli je něco, o čem rodiče zcela nemají žádnou představu, tak to byly vzdělávací dokumenty mateřské školy. Na náš dotaz „Co víte o vzdělávacích dokumentech mateřské školy?“ se rodiče vyjadřovali převážně takto: - R4: „*Vůbec nevím, na co se mě teďka ptáte. (smích)*“ - R5: „*Nevím nic.*“ - R6: „*No tak to úplně o tom nic moc nevím. To už je to zavedený, nebo implementovaný už je to do těch školek?*“ Pouze jednomu rodiči se vybavily informace z nástěnek, kde většinou mateřské školy umísťují své školní vzdělávací programy – R2: „*Tak mají tam na nástěnkách. Víím, že i na chodbě jsou, co jsem i četla, éé, různé vzdělávací metodiky, které v určitém věku by měly ty děti znát, takže to pročítám tak, když tam chodím.*“

Rodiče tato otázka zaujala a někteří se během nebo po ukončení rozhovoru zajímali, o co se jedná. Všichni se shodli, že v mateřské škole jim nikdo vzdělávací dokumenty ani obsah předškolního vzdělávání nepředstavil. Zde tedy shledáváme velký problém. Učitelé se rozhodně pozastavují nad neznalostí rodičů namísto toho, aby svou profesionalitu obhájili. A jak jinak to udělat než, že rodiče seznámíme s obsahem předškolního vzdělávání, včetně funkce nadstandardních aktivit. Prosazováním této osvěty lze získat mnohem lepší pohled

na předškolní pedagogy i mateřskou školu jako vzdělávací instituci a v neposlední řadě rodiče budou moci lépe porovnávat nadstandardní nabídku s běžnými činnostmi mateřské školy.

5.2 Nadstandardní aktivity nejsou jenom kroužky

Učitelky mateřských škol hodnotí kroužky pro děti s negativním podtextem. Výzkum však ukázal, že učitelky nadstandardní aktivity svým způsobem rozlišují, a je zde i pozitivní stránka těchto aktivit, které popisují jako „... *nadstandardní akce* ... (U5)“ Jedná se většinou o aktivity, kterých se účastní i rodiče dětí. Takové aktivity učitelky vidí jako přínosné z hlediska rozvíjení vztahů, protože „... *sa s těma rodičema setkáváme i jinde než ve třídě v mateřské škole a i rodiče při těch akcích, mně připadá, že jsou víc takoví otevření, že se s nama třeba víc mluví, že už nás neberou jako učitelky ve školce.* (U4)“ Všechny oslovené učitelky se shodly na tom, že největší výhodou těchto aktivit je právě „... *lepší komunikace s rodiči, protože jsme tam v takovém jiném kontaktu.* (U3)“ Domníváme se, že je to tím, že v rámci těchto akcí dochází k uvolnění formalit i autorit. Učitelé s rodiči už neprobírají jenom děti, ale poznávají se více i po osobní stránce. Učitelky uvedly, že si s některými rodiči začnou tykat a navážou tak třeba kontakt i mimo mateřskou školu. Pokud si učitelé utvoří s rodiči dobré vztahy, vrací se jim to i v průběhu roku, když rodiče dále „...*pomáhají s tím, že když potřebujeme něco, nějaké pomůcky nebo něco, tak jsou ochotní nám jakože pomoci nebo přispět.* (U4)“

Učitelky však vidí i jisté nevýhody těchto akcí. Největší z nich je, že je to „... *časově náročnější, příprava je taky náročnější, protože to bývá v odpoledních hodinách třeba až do pěti, do šesti hodin.* (U3)“ Taky je mrzí, že rodiče se nejraději účastní pasivně, tedy stylem, „... *aby se nacvičilo, oni se teda na to podívají, dají si u toho kafe.* (U5)“ Při aktivních činnostech jako jsou například různé tvořivé dílny pro děti a rodiče, zaznamenávají postupně klesající zájem jako v případě U4: „*Mívali jsme těch tvoření víc z toho začátku a mně to připadalo, že už ti rodiče už potom nechcu říct, že je to nebavilo, ale museli sami něco dělat, takže to už se jim tolik nelíbilo.*“ Jako další problém shledávají to, že rodiče si rozmyslí svou pomoc s organizací, jako popisuje U1: „*Když třeba máme ten karneval nebo ten bazárek, tak rodiče velice první s nadšením ano, ano půjdeme, ale ve výsledku zjistíme, že třeba přijdou tři, dvě maminky.*“

Přestože se učitelky shodly, že je méně rodičů, kteří jsou aktivní, shledávají v těchto činnostech hlavně to pozitivní a myslí si, že je tyto akce důležité zařazovat. Dodávají, že nadstandardní aktivity, které jsou společné pro školu, děti i rodiče, mají vždy pozitivní ohlasy a stojí jim za to je pořádat.

Z pohledu námi oslovených rodičů tyto aktivity byly rovněž kladně hodnoceny. Rodiče se řadili k těm aktivním, jak potvrzuje R6: „*Já su taková ta aktivní matka, která je zapojená úplně do všech aktivit. Takže v případě, že se cokoliv, é, chystá, děje, tak dycky vypomůžu, ať už s organizací, či prostě s napečením nebo obstaráním nějaké ... nějakých dobrot nebo tady toto.*“ Podobně se vyjádřil i R2: „*Já mám zájem, já jsem asi ještě taky někdy dítě, nevím, přijde mi to jakože správné, abychom věděli, co ty děti dělají a jak se chovají s náma, bez nás. Taký se chtějí předvést, když mají vystoupení, že?*“ Dále se rodiče ve svých názorech ztotožňují s učitelkami, kdy vidí velký přínos po komunikační stránce a také tyto aktivity vnímají i jako zpětnou vazbu toho, co se dítě například naučilo. Jako velkou výhodu vnímají akce, kde se zapojí i širší rodina, například prarodiče.

5.3 Nabídka nadstandardních aktivit

V rámci výzkumu nás taky zajímalo, jak to vypadá s nabídkou nadstandardních aktivit v mateřských školách. Můžeme najít nějaké souvislosti odrážející se na podobě nabídky nadstandardních aktivit?

Prvním našim postřehem bylo, že nabídka byla odrazem toho, kdy byly naše rozhovory uskutečněny, tedy v zimních měsících, neboť většina participantů zmínila, že nabízí nebo využívá lední bruslení. Sezónní období se v nabídce projevuje zejména aktivitami pro děti a jejich rodiče, kdy se pořádají „... *jarní tvoření, jednou je podzimní tvoření nebo velikonoční a vánoční tvoření a pak jednou za rok je pro maminky, é, vystoupení, ale tam se my jakože neangážujeme, tam my prostě jen přijdeme a sedneme si.* (R1)“ Mimo tvoření byly zmíněny aktivity zahrnující hry (často formou stanovišť) ke dnům jako je pálení čarodějnic, dýňobraní nebo den dětí. Pořádají se taky drakiády, nocování v mateřské škole, loučení s předškoláky a v neposlední řadě besídky a jiná vystoupení, zejména ke konci školního roku či dni matek. Nově jsou však v oblibě i dny otců.

Celoroční nabídka se týkala „... *takových třech hlavních oblastí. To jsou jazyky, é, nějaké tvořivé aktivity, a pak pohybové aktivity. Takže taková jako klasika asi, co už v dnešní době téměř v každé mateřské školce je, pokud teda ty aktivity ta školka nabízí.* (U2)“ Běžně se již

zařazují taky taneční či hudební aktivity, jak zmínila U1: „*My třeba ještě máme ve školce teda flétnu. To bych tak řekla, že je možná nadstandardní aktivita, kterou nabízíme v rámci i předcházení narušené komunikační schopnosti u dětí, kdy vlastně rozvíjíme dechové cvičení ...*“ V nabídce se objevily i netradiční aktivity jako například jóga, což je podle U2: „*... v dnešní době velký trend nejenom pro dospělé, ale i pro děti.*“ To se potvrdilo i v rozhovoru s rodiči: „*... jedna paní učitelka tam začne třeba jógu s dětma teďka, to mně přijde fajn.* (R7)“

V případě jógy, stejně tak plavání, bruslení nebo jazyků, je důležité, aby takové aktivity byly metodicky dobře vedeny i z hlediska znalosti dětského vývoje. Učitelky jsou si toho vědomy a přiznávají, že *... tohle je odborné. My na to nejsme kvalifikované. É, dneska kvůli bezpečnosti, zajištění provozu. Nejsme sportovní škola, nejsme jazyková škola.* (U5)“ Takové kroužky proto vedou obvykle specializovaní externí lektoři, na jejichž práci učitelky dohlíží. Proto je pro učitelky důležité, aby odborné kroužky byly „*... metodicky vedené ... k čemu by to bylo, aby tam ty děti jezdily jenom proto, že máme dovolené bruslení. Nemám ráda věci dělané jenom tak ... prostě, aby to mělo nějaký smysl.* (U5)“ Dochází však i k tomu, že se nepodaří sehnat pouze kvalifikované odborníky, což se poté na práci s dětmi odráží. Podobný případ popisuje U2: „*Tak vzhledem k tomu, že jsou to často studenti, že se jedná často o studenty, tak záleží taky na tom, jaký obor studují a jaký vztah mají k dětem. Takže někdy je to super, někdy je ta spolupráce skvělá, někdy se objeví, é, trošku stížnosti, protože třeba nemají ti studenti takový vztah k dětem a nedokážou si sjednat pořádek, nedokážou si ty děti uhlídat, ukočírovat a ta hodina, ta lekce se jim pak rozjede a jsou z toho sami nešťastní.*“ To spatřujeme jako problematické a zastáváme názor, že lektoři kroužků by měli mít aspoň základní znalosti z bio-psycho-sociálních oblastí dětí předškolního věku. Je důležité, aby s dětmi uměli komunikovat, aby věděli, co dítě zvládne a podle toho uměli zvolit náročnost aktivit.

Učitelky se vyjádřily, že se snaží zařadit takové aktivity, které jsou opravdu nadstandardní i v tom, aby se nejednalo o dublování jejich vzdělávací nabídky. Upřednostňují aktivity z netradičních oblastí a chtějí, aby v rámci nich děti zažívaly nové zkušenosti. Pozitivně hodnotí i aktivity zahrnující terapii jako v případě U5: „*Tady máme ještě takového nadstandardního, ale to nevyšlo z nás, ale to vyšlo z paní, která tady dělá cannisterapii.*“ Je časté, že mateřská škola přistoupí na nabídku kroužků od samotných lektorů, kteří se specializují v určité disciplíně a do mateřské školy dojíždí. Nabídka přichází však i z institucí, které vyžadují, aby

zde učitelky s dětmi dojížděli, jak potvrzuje U5: „... mě oslovili z B., ze stadionu, é, že je tady možnost, prostě od podzimu do března, jezdit bruslit, jestli bysme měli zájem.“

Nejčastějším důvodem však je „... zájem a poptávka rodičů, éé, kdyby se jednalo konkrétně o mě a myslím si, že nejenom ne o mě, ale myslím, že i o kolegyně, tak bychom ze své vlastní vůle ty aktivity nenabízely ... (U2).“ To rovněž potvrzuje i U3: „Já si myslím, že i přání rodičů, že rodičům se to hodně líbí, když my děláme třeba tvoření. Tak loni jsme to nedělali a oni se mě ptali, proč to nebylo, že by to chtěli. Tak letos už jsme to teda udělali zase.“ Učitelky potvrdily, že rodiče v tomto směru hrají největší roli, protože se jejich požadavkům snaží přizpůsobit, i když mnohdy samy nesouhlasí. Přiznávají, že rodiče za nimi chodí s poptávkou, a dokonce se postarají i o konkrétní návrh a zajištění nabídky, o čemž se přesvědčila U1: „... to bruslení vyšlo z iniciativy teda maminky, která nám nabídla, abychom jezdili na tady ten stadion, ...“ a taky U2: „Rodiče často chodí, nabízí další kroužky, o které by měli zájem, kolikrát i třeba s tím, že sami mohou vést.“

To, že se rodiče angažují i do role samotných vedoucích kroužků, pro nás byla nová a překvapující informace. O této situaci jsme s paní učitelkou diskutovali už, když jsme se domlouvali na poskytnutí rozhovoru, neboť byla velmi ráda, že jsme ji oslovili, protože ji tato problematika hodně zajímá. Dozvěděli jsme se, že o vedení kroužků mají zájem matky na mateřské dovolené a matky působící jako ženy v domácnosti, které jsou velmi aktivní, tvořivé a pravidelně pomáhají a zapojují se do všech akcí organizovaných mateřskou školou. Podobnou zkušenost mají i další učitelky, kdy se rodiče angažují z hlediska své odborné pozice, jak popisuje U1: „Třeba maminka doktorka udělala takovou přednášku, tak maminka, co ráda tvoří s dětmi, tvořila třeba věnce na Vánoce.“

Dalším novým zjištěním pro nás bylo, že mateřské školy spolupracují s agenturami, které kroužky nabízejí. V tomto případě kroužky vedou lektoři či studenti, kteří dojíždí do mateřské školy. Zdá se, že se jedná o nový trend, kdy se tímto způsobem mateřské školy snaží vyjít vstříc poptávce rodičů, a zároveň tak ulevit učitelkám s organizováním a přípravou.

Pro mateřské školy je nabídka nadstandardních aktivit určitou strategií a přestože se učitelky shodují, že je to „... pro učitelky velmi náročné, i pro chod té organizace, ... (U5)“ a zatěžující z hlediska přípravy aktivit navíc, papírování, zajištění bezpečnosti kvůli přechodu dětí do jednotlivých kroužků, a v neposlední řadě to zatěžuje děti samotné, tak velkou roli hraje veřejný přínos a pohled na mateřskou školu, kdy právě kroužky navíc jsou často měřítkem kvality. Mateřské školy v tomto ohledu cítí nátlak ze strany rodičů a veřejnosti a snaží se jim

vyjít vstříc, aby si zajistily dobrou pověst a stálou klientelu, jak vyjádřila U2: „ ... pro školku celkově vidím výhodu v naplnění kapacity školky. Vlastně čím větší nabídka školky je, tak tím větší je poptávka a s tím je pak spojená i dobrá pověst té školky, že v dnešní době vlastně rodiče si sdělují mezi sebou i recenze na jednotlivé školky a myslím si, že nadstandardní nabídka aktivit, mimo tu dopolední výuku, může být jedním z měřítek podle kterého rodiče posuzují tu školku.“

V teoretické části bakalářské práce jsme uvedli, že i nabídka nadstandardních aktivit může rodiče ovlivnit při výběru mateřské školy. Proto nás zajímalo, zda se i námi oslovení rodiče zajímali předem o nabídku nadstandardních aktivit. Většina rodičů se vyslovila stejně jako R6: „To jsem se popravdě ani nezajímala.“ a R1: „Nezajímala. Ee, moc ne, dopředu ne.“ Žádný z rodičů toto kritérium dopředu nezvážil a při volbě mateřské školy se řídili především umístěním mateřské školy, tedy s nejbližším dosahem svého bydliště. Část rodičů přiznala, že neměla na výběr a dala dítě tam, kde ho aktuálně vezmou, jako R3: „Podle toho, kde mi ji vezmou ... Byl problém obrovský ji dat někam jinam, protože tady vlastně na okolí berou děti do školek jenom podle trvalého bydliště.“

Spokojenost s nabídkou u rodičů rostla podle počtu nabízených aktivit. U rodičů, kteří v mateřské škole mají minimální nabídku, byla nespokojenost velká a přáli by si nabídku rozšířit o: „nějakou angličtinu, klidně bych brala cizí jazyk, jakože trošku, aspoň nějaké začátky, že by měli, a nějaké ty tvořivé dílničky, určitě ještě taky kroužek nějaký dovednostní, to bych brala určitě nejvíc. (R3)“ Rodiče, kteří mají širší nabídku v mateřské škole, byli převážně spokojení, přesto by si dokázali představit, že se nabídka rozšíří o konkrétní činnosti, které si přejí jako v případě R4: „Možná nějaká výtvarná aktivita a taneční nebo zpívání,“ a taky v případě R6: „Určitě bych třeba u sv ..., u naší dcery více využila nějaký, já nevím, buď, buď nějaký ten, é, na techniky kreslení, protože ju to zajímá, jo. To znamená buď nějaký výtvarný kroužek navíc ještě, a nebo klidně aj nějaký hudební, nebo dramatický. Vím, že některé školky nabízí tady toto, takže to by se mi prostě líbilo a určitě bych toho využila, kdyby to bylo.“

Z hodnocení rodičů ohledně jejich spokojenosti s nabídkou kroužků se ukázalo, že pro rodiče hraje velkou roli, jaká je nabídka ostatních mateřských škol v jejich okolí. Čím méně toho měly okolní mateřské školy, tím více byli rodiče spokojení a naopak. Rodiče si totiž nabídky vzájemně porovnávají a zjišťují si i skrze své známé, jak to funguje jinde. To potvrzuje například i R3: „Tak to jsem viděla ve V. ve školce, tak tam mají nějaké tvořivé dílničky s dětma, nebo něco na hudební nástroj ...“ nebo naopak jediný rodič, který vyjádřil

naprostou spokojenost: „Přijde mi, že ta nabídka je tam široká... Jako přijde mně, že jinde jako toho není tolik, jo? Je tam plavání třeba, nebo nějaké takové to, co je už tam sto let stejné, ale přijde mně, že je to málo pestré. Ale prostě já neznám asi lepší místo, než je tam, kde to moje dítě chodí. (R5)“

Pokud rodiče nejsou spokojení, neváhají vyhledat zájmové kroužky pro děti i mimo mateřskou školu, jako R1: „Pokud se tady něco objeví, tak jich tam většinou přihlásím, pokud, pokud se nám to líbí. Takže teďka chodí do angličtiny a do skautu.“ Taky se ukázalo, že v případě své nespokojenosti se rodiče snaží s mateřskou školou ohledně vylepšení nadstandardních služeb diskutovat, jako například R3: „Zkoušela. Vůbec tady není žádná odezva. Néé, néé prostě ne a hotovo, oni na to nemají čas, oni, vůbec. Nemají čas a nemají lidi říkají.“ S podobným neúspěchem se svěřila i R1: „Éé, my jsme vyplňovali ... protože tam se změnila ředitelka a měli jsme vyplnit, co bysme jí ještě chtěli, aby to bylo v rámci třeba i té školní výchovy, nejenom mimoškolní, ale stejně z toho nebylo vůbec nic, protože já jsem chtěla třeba plavání, nebo lyžařský kurz nebo něco jakože, ale ee (pozn.: ee = ne). Oni většinou argumentují, že většina matek by si to nechtěla připlatit.“

Takové argumenty nás přivedly k myšlence, zda učitelé nebo spíše ředitelé, kteří se rozhodli od kroužků v mateřské škole ustoupit, umí dobře argumentovat a vysvětlit rodičům, co je důvodem jejich rozhodnutí. Domníváme se totiž, že většinou se jedná o strohé odpovědi, které v rodičích vyvolávají spíše zklamání a nespokojenost než pochopení. Myslíme si, že je důležité, aby rodiče byli informováni o možných rizicích, které jsou spojené s kroužky a organizovaným trávením „volného“ času dětí, taky nakolik se jedná právě o dublování standardních činností mateřské školy. Pozitivní je, že mezi námi oslovenými učitelkami byly i takové, co se nebojí svůj názor rodičům svěřit, pokud se jich sami zeptají: „...ale když se mě rodiče zeptají přímo na můj názor, tak jim řeknu svůj názor. Řeknu jim, jak to vidím já, že se s tím neztotožňuju, že to vidím jinak, že si myslím, že by bylo lepší, kdyby se dítěti věnovali sami, než aby mu zase organizoval ten čas někdo jiný, a myslím, že když se to nastaví, určitý režim, tak jako platí dopoledne ve školce, tak odpoledne s rodiči, tak je to pro to dítě to nejlepší. (U2)“

Spojitosť s nadstandardní nabídkou nás opět přivádí k myšlence, jak důležité je, aby rodičům byla představena vize mateřské školy se vším, co k ní náleží. Když o tom budou přesvědčeni i učitelé, budou mít pádné argumenty a dokážou rodičům vysvětlit, proč se například brání realizaci nadstandardních aktivit.

5.4 Ambice rodičů nebo zájem dítěte?

Během rozhovoru jsme zjišťovali, podle jakých kritérií se rodiče rozhodují pro výběr nadstandardních aktivit v mateřské škole. Zajímalo nás, nakolik rodiče zohledňují zájmy svého dítěte a nakolik se rozhodují na základě vlastních preferencí. V teoretické části jsme zmínili některé pohledy ze stran odborníků, kteří se domnívají, že rodiče se orientují dle referencí přátel či ostatních rodičů v mateřské škole, nebo se řídí aktuálními trendy. Proto bylo i naším zájmem pokusit se zjistit, jak se tato skutečnost má. Nejdříve si shrneme názory učitelek, jež jsou v této situaci v pozici pozorovatelů a poté rodičů, kterých se to přímo týká.

Námi oslovené učitelky jsou k rodičům skeptické a přiklání se k ambicióznosti rodičů a jejich touze mít z dítěte malého a talentovaného „genia.“ Učitelky se domnívají, že rodiče chtějí, „ ... *aby to dítě umělo všechno. Aby prostě umělo angličtinu, aby baletilo a vůbec je nezajímá názor dítěte, že mnohdy z jeho, že je to vlastně přání rodiče, a ne toho dítěte ... Oni v tom vidí tu vidinu, že se něco naučí, ale-, ale ... nebo naučí, že prostě tam je zapsaný, že teda má něco navíc, že bude ... ale jako, že by se zajímali, o to, co mu to přinese, nebo zda to nějak zvládá, to tam moc nevidím tady toto jako. Tó, to tam chybí nó.* (U1)“ Podle učitelek tedy rodiče zvažují zájem jen v malé míře, jako uvádí i U2: „*Myslím si, že je to spíše zájem rodičů než dětí. Možná, co se týká nějakých sportovních aktivit jako kluci fotbal nebo holky tanečky, tak možná částečně vychází ze zájmu dětí, ale zbytek mám pocit, že je to spíše ambicióznost rodičů a rodiče se realizují prostřednictvím dětí.*“ Každý rodič si totiž přeje své dítě do budoucna vybavit co nejpestřejšími zkušenostmi. Jsou i rodiče, kteří mají představy a přání, čím by se v budoucnu dítě mohlo živit, mnohdy ještě před příchodem dítěte na svět, a snaží se je v této cestě popostrčit. Je tedy logické, že se to projeví i na výběru zájmových kroužků, kdy si rodič například řekne, „ ... *ano, budeme mět bruslaře, super! Určitě přihlásíme ho!* (U1)“ V takovém případě se poté snadno stane, že „ ... *dítě po dvou lekcích řeklo, ale já tam nechci jezdit, mě to nebaví.* (U1)“

Učitelky se často setkávají s nechutí dětí k dané aktivitě. Vždy poznají, zda děti mají k dané aktivitě nějaký vztah nebo do ní dochází na popud rodiče. Nátlak na dítě ohledně kroužků může být velkým rizikem, kdy může dojít k potlačování jeho vlastních zájmů, neboť dítě se podle Kořátkové (2014, s.61) dokáže kolem pátého až šestého roku „samo spontánně zájmově specializovat.“ Zájmy bývají sice převážně krátkodobého charakteru, ale to neznamená, že by se jim neměla věnovat pozornost.

Zvažují tedy námi oslovení rodiče zájem dítěte? Je to jedním z kritérií, která je ovlivňují při výběru nadstandardních aktivit? Z jejich odpovědí se utvořily tři podstatné faktory, které rodiče zvažují při volbě kroužků v mateřské škole. Označili jsme je následovně:

- faktor známého prostředí;
- faktor doporučení a spoluúčasti kamarádů;
- faktor zohledňující zájem a spokojenost dítěte.

Jako první kritérium pro výběr kroužků v mateřské škole uváděli rodiče známé prostředí, které dítě dobře zná a cítí se tam dobře. To potvrzuje například R5: „*No hlavně asi to známé prostředí pro mě bylo důležité, a že některé ty kroužky teda vede ta paní učitelka naše, že je to takové rodinné a celý ten přístup takový jako. Nikdo nestresuje, všechno tak volně.*“ Pro rodiče je volba kroužků v mateřské škole z hlediska místa velmi výhodná, protože nemusí nikam dojíždět a dítě navíc nemusí čelit strachu z nového prostředí. Stejně tak je pro rodiče podstatné, že kroužek vede paní učitelka, se kterou si dítě již utvořilo vztah, a ve své podstatě to eliminuje pocit, že dítě do nějakého kroužku dochází.

Pro rodiče je rovněž podstatným faktorem doporučení známých a spoluúčast kamarádů dětí v kroužku, což potvrzuje R4: „*... uvažujeme o tom aerobiku, že bysme ji tam dali. Bavila jsem se s maminkou, která tam má chlapečka, se kterým si dcera jako rozumí, takže jako říkala, že ... že by mi to doporučila.*“, nebo taky R2: „*Spíš taky, kdo tam půjde, aby tam byly kamarádky.*“ Je tedy běžné, že rodiče mezi sebou zjišťují, co je náplní kroužků i jak jsou ostatní spokojení, a na základě svých „průzkumů“ vyhodnotí, zda své děti přihlásí.

Jen v malé míře napadlo rodiče zvážit kritéria z hlediska schopností a zájmů dítěte, jako tomu bylo u R2: „*Hmm, kritériem pro výtvarku asi to, že opravdu je zručná, že ji baví tady to tvoření a tvořivá činnost. A plavání, to vlastně chtěla. Taky nějaký pohyb jsem chtěla, aby měla navíc, takže to bylo takové, jo? A uvolnění jo? Po tom všem třeba.*“

Rodičů jsme se ptali i konkrétně na to, jakou roli při výběru hraje názor dítěte. Dozvěděli jsme se, že je pro ně důležité, aby dítě bylo spokojené, jako v případě R7: „*No určitě se snažím, aby on byl spokojený. Ale pokud si to vybere, tak už trvám na tom, aby tam jako chodil, aspoň chvíli. Aby podruhé neřekl, že nejde, že už ... že už se mu tam nechce. Takže to, tu keramiku fakt měl půl roku a pak už, é, se blokl a prostě nechtěl tam chodit, tak nebudu zase ho tlačit do něčeho, co fakt nechce a zkusíme to třeba příští rok zase znovu.*“ Podobně to vidí i R5: „*No tak jako to jó, jakože se ho ptám, jestli by tam chtěl chodit, nechtěl jako. Tak on mi řekne, že jo, a když mi po čtrnácti dnech řekne, že tam chodit nechce, nó tak to*

teda né! To už tam bude chodit toho půl roku, dycky jako se snažím vydržet. Tak to je takové na houpačce, jednou tam chce, jednou tam nechce, ale celkově, když přijde z kroužku, tak jako je spokojený a nadšený.“ Pro rodiče je tedy nejdůležitější právě spokojenost, kterou si ověřují od dětí samotných, tak, že „ ... se vždycky zeptám, jaké to bylo. To znamená, na základě toho, é, potom tomu věnuju i další pozornost. (R6)“

Přestože dle slov rodičů probíhá konzultace s dítětem, lze vycítit, že hlavní slovo má jednoznačně rodič. Ti právě mají představy o tom, jaké dovednosti chtějí u dětí rozvíjet a na základě toho motivují děti k činnosti, o které si myslí, že je pro ně vhodná. Zohlednění zájmu dětí se však neukázalo jako priorita, neboť každého rodiče jsme se na začátku rozhovoru ptali, jaké má jejich dítě zájmy, co rádo dělá ve svém volném čase a tuto skutečnost jsme měli možnost posoudit hned na několika otázkách týkajících se konkrétních kroužků, kam dítě chodí; jaké kroužky rodičům chybí a kam by ještě děti chtěli případně přihlásit; jaká jsou kritéria výběru kroužků a jakou roli při výběru kroužků hrají názory a zájmy dítěte. Mnohdy se rodiče pozastavovali nad důležitostí jazyků v dnešní době, a proto i jejich děti navštěvují kroužek s výukou anglického jazyka. Jiní přičítali význam pohybu v životě dítěte, a tedy nezbytnost pohybového kroužku. Ukázalo se, že na výběru kroužků se mohou podílet i koničky rodičů. Hovořili jsme s rodičem, který léta vedl skautský oddíl, a proto zde přihlásil i své děti. Pokud děti dostanou příležitost si kroužek zvolit samy, tak si rodiče stojí za dlouhodobější docházkou a dítě odhlásí až v případě větších problémů.

Dá se tedy říct, že ambice rodičů při výběru nadstandardních aktivit pro dítě mají své zastoupení, ale do té míry, kdy je dítě spokojené. Rodiče si sami tuto skutečnost neuvědomují, ví, že chtějí pro své děti to nejlepší a hledají k tomu různé cesty, tedy i pomocí nadstandardních aktivit, které jsou jim nabízeny. Mnohdy se nechají ovlivnit tím, co se pokládá v současné době za „módní“, nebo co preferují ostatní rodiče v dané mateřské škole. Dokládá to i skutečnost, že rodiče se málo zajímají o názor učitelů a většinou si vystačí s tím, zda je dítě spokojené. Přestože námi oslovení rodiče tvrdí, že oni jsou právě ti, kdo zájem mají, přiznávají, že takových rodičů je málo a potvrzují, že: „ jako všeobecně, si myslím, že spolu rodiče nekomunikují dobře jako s -, s učitelama navzájem. Jako že-, že-, že se jenom předá dítě mezi dveřma a de. (R7)“ Otázkou tak je, zda se rodiče ze své vůle zajímají, jak se dětem ve vybrané aktivitě daří a zda jsou učitelé ochotní rodičům poskytnout prostor pro zpětnou vazbu? Na tuto otázku se pokusíme odpovědět v následující podkapitole.

5.4.1 Děkuji, nemám čas aneb komunikace mezi rodiči a učiteli

V průběhu rozhovorů jsme se rodičů dotázali, zda si zjišťují zpětnou vazbu ohledně nadstandardních aktivit, jež jejich dítě navštěvuje, a jak taková komunikace probíhá. Rodiče se vyjadřovali převážně kladně a byli spokojeni jako R2: *„Myslím si, že na dobré úrovni, že, - že pokud by asi nebyla, nebavilo ji to, tak že se to dovím. A nebo kdyby se nedařilo, řeknou v čem je, kde je chyba, nebo proč se nedaří. Jestli je vhodnější jiný kroužek. Že myslím si, že v tomto směru v pohodě se domlouváme.“* Z výpovědí rodičů jsme cítili, že rodiče předpokládají, že pokud učitel rodiče sám neinformuje, je všechno v pořádku a není nutné se ze svého pohledu více starat. Připouští, že mají možnost se kdykoliv zeptat, jak tvrdí R5: *„Kdykoliv, když ho vyzvednu, vždycky můžu probrat, co, jak dělal, nedělal, zlobil, nezlobil.“* Jedná se však spíše o klasické fráze rodičů takzvaně „mezi dveřmi“ a lze to ztotožnit s výrokem jednoho z rodičů v předchozí kapitole. Rodiče si v rychlosti vymění obvyklé fráze, ujistí se, že bylo dítě hodné, dobře se najedlo, ale otázky ohledně pokroku dětí, ať už okolo nadstandardních nebo běžných činností mateřské školy, nejsou v jejich repertoáru. Učitelé si tuto skutečnost vysvětlují i nedostatkem času rodičů. Ti jsou v dnešní době velmi zaneprázdnění a nemají čas s učiteli cokoli probírat. Podrobně o tom hovořila U1: *„Jakože jasně, učitelka by měla říkat ty informace rodičům, což jako děláme, snažíme se informovat i o pokrocích i naopak o podpoře oblastí různých, ale, éé, rodiče hrozně jsou v dnešní době uspěchaní a nemají čas prostě se na něco zeptat. Člověk by i rád jako jim poradil, odpověděl, řekl jo? Není to tím stylem jako otevřít dveře, jako a už běžte. Ne! My zase je chceme vtáhnout do té třídy, pojďte se podívat. Ale, nene, teď spěchám, nemůžu. Takže to tak potom vypadá. Jako neříkám, jsou i rodiče, kteří se zajímají, ale těch je jako velmi málo no.“*

Nedostatek času rodičů se podle učitelů odráží i na volbě nadstandardních aktivit, které budou jako kompenzací času s dítětem. Učitelky postrádají komunikaci a propojenější vztahové vazby mezi rodičem a dítětem, neboť dítě tráví převážnou většinu času v mateřské škole, a poté na kroužcích. Takto situaci vidí například U1: *„Kroužky jsou takové-, takový odpočinek pro rodiče a takové, é, že se jeden rodič nad druhým rodičem povyšuje nad tím, kde jeho dítě chodí, nechodí. Naše chodí do gymnastiky, aháá, tak naše chodí taky, jo? Do toho je tam prostě angličtiny, taneční soubory a přijde mně, že chybí taková ta komunikace mezi dítětem a rodičem, protože, é, mnohdy děti tráví většinu času ve školce, poté je rodiče vyzvednou, odvezou do kroužku áá není tam prostě ten vztah mezi dítětem a rodičem. Je to založené na tom, aby prostě dítě bylo neustále zaměstnáno, ale chybí tam ten vztah.“* Čas rodičů na dítě učitelky ze své pozice vnímají jako důležitý a s hořkostí se vyjadřovaly k tomu, jaká situace

v mateřských školách opravdu je: „*Rodiče jsou ty typy, které vám tady děti dovedou a chtějí, aby se tu zajistila angličtina, bruslení, plavání, lyžování a oni si je večer vyzvednou a ještě nechtějí, aby spaly, ty děti jó?! Aby večer, jak si je vezmou, aby šly hned spát. Takže my suplujeme hodně rodiče, bych řekla. Jako toto mi docela vadí!* (U5)“ Učitelky dodávají, že nelze všechny rodiče házet do jedno pytle, avšak domnívají se, že rodičů, kteří věnují svůj čas dětem, ubývá.

Myslíme si, že toto je i odrazem doby, ve které žijeme, neboť nás tlačí pracovní příležitosti a neustále se zrychlující životní tempo. Pro rodiče je stále náročnější rozdělit si čas mezi prací, rodinou a vlastními zájmy. Lidé se taky více starají o druhé než o sebe, bohužel v negativním kontextu, kdy si lidé závidí, porovnávají se a děti jsou k tomu bohužel velmi častým nástrojem. Ze všech stran jsme přehlceni informacemi a různými trendy a člověk je ovlivněn v tom, co má i nemá dělat, že mnohdy nedokáže adekvátně posoudit vlastní situaci a vydává se za tím, co je v očích druhých to správné.

5.5 Ideální doba na realizaci kroužků

Časová organizace nadstandardních aktivit bývá často diskutovaným tématem z oblasti dané problematiky. Do vydání stanoviska Českou školní inspekcí v roce 2016 se stávalo, že kroužky byly často realizovány na úkor vzdělávání vymezeného školním vzdělávacím programem, tedy v době didakticky cílených činností. Nyní by toto porušení bylo důvodem k negativní inspekční zprávě. Stanovisko navíc doporučuje, aby se pro konání nadstandardních aktivit využívalo odpoledních hodin a nedocházelo k narušení provozu mateřské školy. Upozorňuje na to, aby nedocházelo k omezení pobytu dětí venku či narušení doby pro stravování a odpočinek. Jsou jednotlivá doporučení dodržována? Existuje nějaká ideální doba, kdy by se měly kroužky realizovat?

Z rozhovorů s našimi participanty jsme zjistili, že časová organizace stále působí problematickou část a kroužky probíhají v podstatě kdykoliv. V dopoledních hodinách se realizují nejčastěji aktivity jako je plavání, bruslení nebo jiné sportovní aktivity, kvůli kterým je nutné vyjet mimo mateřskou školu, což potvrzuje U3: „*Dopoledne tam jezdíváme, od nějakých devíti hodin do jedenácti. Než se dostavíme, zpátky, hodinka tak na tom ledě.*“ nebo taky R2: „*... to plavání je tak, hmm, v dopoledních hodinách. To zrealizovali v době, kdy mají aktivní činnost.*“ Tyto aktivity zaberou značnou část dopoledne, neboť jsou organizačně náročné a pobyt venku je omezen pouze na cestu tam a zpět. Další, ale stále omezující variantou, je dělení pobytu venku: „*Míváme to jednou týdně ve čtvrtek a míváme to po hlavní didakticky*

cílené činnosti, to znamená, že my vlastně od půl deváté do půl desáté máme hlavní didakticky cílenou činnost, a poté vlastně by měl následovat pobyt venku, s tím, že máme rozlehlou zahradu, takže chodíme, využíváme hodně naši zahradu mateřské školy a v rámci toho pobytu venku si tu skupinku pěti dětí zavolám do školky, kdy probíhá asi 20 minut tady ta nadstandardní aktivita (pozn.: hra na flétnu). (U1)“

V odpoledních hodinách se kroužky realizují převážně „ ... od tří do pěti nebo od čtyř do pěti (R1)“, a občas „ ... se stane, že některý kroužek, některý rok máme třeba místo odpočinku na lehátku. É, tyto kroužky jsou především pro předškoláky, kteří už, é, nechtějí odpočívat na lehátku, takže ten čas, kdy ostatní odpočívají, zhruba od té půl jedné do dvou hodin mají nějakou tu řízenou činnost jako kroužek. (U2)“

Nejčastěji jsou nadstandardní aktivity zařazovány „... po odpoledním spánku a svačině. Vlastně, é, po odpoledním spánku a svačině si je přij-, chodí tam cvičitelka, která si je bere do tělocvičny a hodinu tam s nimi cvičí. Děti, které jsou tam zapsané, odvede paní učitelka a rodiče si je potom vyzvednou. (R4)“ K tomu je potřeba „ ... souhlas od rodičů o předání dítěte, jakoby odešlo ... jakoby odešlo ze školky. Ona si je vezme do jiné části školky. Tam je s nima v té angličtině a předává už je zpátky jenom rodičům, ne zpátky do třídy. (R7)“ Takto vyřešená organizace nadstandardních aktivit patří z hlediska našich participantů k nejčastěji využívaným.

Lze tedy vidět, že nadstandardní aktivity se realizují v průběhu celého dne a časová náročnost se liší na základě jednotlivých aktivit a jejich organizace. Doporučení České školní inspekce jsou spíše obcházena, nemyslíme si, že cestu do kroužku lze brát za plnohodnotný pobyt venku. Narušení odpočinku, byť pouze pro děti, které se chystají na školní docházku, může být pro unavené děti rizikem. Takové aktivity jsou našťastí realizovány maximálně jednou týdně a není to tedy v každodenním režimu dětí. Zde je důležité dobře znát návyky dítěte, každé vyžaduje individuální dostatek odpočinku a některé nespavé děti se skutečně mohou na lehátku nudit, a tudíž činnost vítají. Stejně tak jejich rodiče, kteří vědí, že dítě už tolik spánku nepotřebuje, jako v případě R2: „Je to místo spánku. Tak ona je už vlastně předškolák, tak taky už někdy nespí.“

Na otázku, zda existuje nějaká ideální doba na realizaci kroužků v mateřské škole, se ztožňujeme s názorem U2: „ Vzhledem k tomu, že největší koncentrace dítěte je v dopoledních hodinách zhruba mezi devátou až jedenáctou, kdy dítě v té školce vlastně je a probíhá řízená činnost, tak to je ta nejideálnější část. Nicméně takové dítě se dokáže soustředit pár minut,

možná deset, patnáct minut, víc ne, takže v odpoledních hodinách si myslím, že už je to dítě unavené, a že by právě vyžadoval tu volnou hru, aby si odpočinul, aby se nemusel pořád koncentrovat na něco, ale mělo možnost se samo realizovat. Takže vzhledem k tomu, že nesouhlasím, nebo nejsem příznivcem těch nadstandardních aktivit, tak mně to přijde už na to dítě moc v odpoledních hodinách. Myslím si, že mu dopolední činnosti v mateřské škole stačí. Maximálně v případě, že by nechodilo do mateřské školy a mělo místo toho jenom nějaké jako nadstandardní aktivity v dopoledních hodinách, tak tomu asi rozumím.“

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výzkumná část bakalářské práce se věnovala problematice nadstandardních aktivit mateřských škol z pohledu rodičů a učitelů. Prostřednictvím interview jsme zjišťovali jejich názory a hledali odpovědi na námi položené výzkumné otázky.

Nadstandardní aktivity mateřských škol jsou převážně tvořeny zájmovými činnostmi, které jsou realizovány prostřednictvím jednotlivých kroužků. Zjistili jsme, že rodiče a učitelé se ve svých názorech prudce rozcházejí a obě strany vidí v nabízených aktivitách opačné významy.

Pro rodiče jsou kroužky podstatnou součástí předškolního vzdělávání, vyžadují jejich nabídku a jsou ochotní se na jejich zprostředkování sami podílet. Rodiče v nadstandardních aktivitách mateřské školy shledávají pouze pozitivní stránku a hlavní význam spatřují zejména v rozvoji osobnosti dětí a získávání nových dovedností i zkušeností. Předpokládají, že vzdělávání je v menším počtu dětí efektivnější a může dojít k objevení dětských talentů, které lze do budoucna podchytit a dále rozvíjet. Kroužky mají vliv na socializaci dětí, neboť do nich dochází se svými kamarády. Mateřská škola nabízí známé prostředí, kde se děti cítí dobře a bezpečně, navíc je v kroužcích doprovází paní učitelky ze třídy. Rodiče jsou tedy s realizací nadstandardních aktivit spokojeni a nevidí žádný důvod k jejich redukci.

Učitelé v tomto ohledu rozlišují kroužky a akce mateřské školy. Jako nadstandardní aktivity se totiž chápou i akce pro děti a jejich rodiče i příbuzné. Obecně některé aktivity jako besídky, představení ke dni matek či pravidelné táboračky bývají integrovány již jako běžná součást provozu mateřské školy. Námi oslovené učitelky je však považují jako nadstandardní akce, neboť se shodují, že se neslučují s náplní práce učitelky mateřské školy. Z nadstandardních aktivit tedy negativně vyčleňují zájmové činnosti v podobě kroužků, a naopak oceňují akce s dětmi a rodiči. Negativní význam vidí zejména v přetěžování a omezování volného času dětí a přeceňování předškolního vzdělávání na úkor kroužků, jichž náplň je převážnou částí dublování standardního obsahu vzdělávání vymezeného Rámcovým vzdělávacím programem pro mateřské školy. S realizací nadstandardních aktivit se pojí náročnost organizace a zajištění nerušeného chodu mateřské školy. Učitelky jako jediná pozitiva shledávají v lepší komunikaci a vztahy s rodiči, stejně tak dobrou pověst školy a udržení si klientely.

Při výzkumu se podařilo ověřit, že rodiče jsou iniciátoři volného času dětí, kteří se jen do jisté míry snaží zohlednit zájem a názor dětí. Pokud vidí, že je dítě v něčem dobré a baví ho

to, samozřejmě ho v tom podporují, ale zároveň mají snahu naplnit své ambice a představy o tom, co by pro dítě mohlo být dobré z hlediska jeho budoucnosti. Ambicióznost rodičů učitelky na základě svých zkušeností potvrzují. Podle nich je názor dětí při výběru nadstandardních aktivit vedlejší a rodiče volí dle vlastních preferencí.

Mateřské školy při realizaci nadstandardní nabídky podléhají z větší části poptávce rodičů a snaží se vyjít vstříc jejich nátlaku, neboť rodiče mají velmi jasnou vizi o tom, co by chtěli a nebojí se svůj názor vyjádřit. Učitelé jsou v tomto ohledu zdrženlivější, avšak je cítit, že se v nich hromadí nespokojenost a touha tuto situaci změnit. Prozatím se snaží skrze nabídku produkovat ve větší míře aktivity z netradičních oblastí a zajistit k nim odborné vedení.

Překvapením v průběhu výzkumu bylo, že se rodiče sami angažují do pozice vedoucích kroužků, které jsou tvořivého charakteru, nebo že se o organizaci kroužků začínají starat agentury. Je možné, že se jedná o nový způsob, jak se mateřské školy snaží vyrovnat s nátlakem ze strany rodičů a domníváme se, že toto téma by se mohlo stát podkladem pro další výzkum.

Dále jsme zjistili, že neustává problém ohledně časové organizace nadstandardních aktivit. I přes nařízení a doporučení České školní inspekce dochází k realizování kroužků téměř kdykoliv v průběhu dne. Domníváme se, že toto neprospívá psychohygieně dětí a jako doporučení pro praxi zastáváme, aby se nadstandardní aktivity realizovaly výhradně po ukončení provozu mateřské školy.

Dále doporučujeme, aby mateřské školy seznamovaly rodiče s celým obsahem předškolního vzdělávání, včetně vzdělávacích dokumentů, neboť učitelky se shodly, že mateřská škola v očích rodičů stále působí jako hlídací nikoli vzdělávací instituce. Je potřeba, aby se učitelé chopili své profesionality a dokázali argumentovat vizi mateřské školy s její standardní i nadstandardní nabídkou. Domníváme se, že prosazováním osvěty týkající se předškolního vzdělávání lze jedinečně těžit, a to zvýšením pozice mateřské školy a předškolních pedagogů v očích veřejnosti. V neposlední řadě by tato skutečnost mohla rodičům pomoci k porovnávání nadstandardní nabídky s běžnými aktivitami školy a tím rodiče v jejich volbě ovlivnit pozitivním směrem.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na problematiku nadstandardních aktivit z pohledu rodičů a učitelů mateřských škol.

V teoretické části jsme se zaměřili na souvislosti týkající se organizace nadstandardních aktivit mateřských škol. Vymezili jsme předškolní vzdělávání jakožto jeden z důvodů proti realizaci nadstandardních aktivit, zmínili jsme důležitou úlohu dobrých vztahů mateřské školy a rodiny a charakterizovali jsme nadstandardní aktivity. Pokusili jsme se vymezit, co způsobilo zařazení nadstandardních aktivit do mateřských škol i jaká je situace dnes, a jak zájmové činnosti ovlivňují děti předškolního věku.

V praktické části jsme zjišťovali konkrétní názory na tuto problematiku z pohledu rodičů a učitelek mateřských škol. Výzkumná data byla získána pomocí interview, kterého se zúčastnilo sedm rodičů a pět učitelek (z nichž jedna byla i ředitelkou) mateřských škol. Veškerá data byla následně podrobena otevřenému kódování. Nejdříve byly kódy přiděleny zvlášť rodičům a zvlášť učitelkám, posléze byly porovnávány a na základě souvislostí seskupovány, z nich byly následně utvořeny jednotlivé kategorie a subkategorie. Výsledky výzkumného šetření byly interpretovány skrze pět výsledných kategorií a dvě subkategorie, které byly v závěru stručně shrnuty.

Hlavním cílem bylo popsat názory rodičů a učitelů na zařazení nadstandardních aktivit do mateřských škol, což dle našeho soudu bylo splněno. Podařilo se získat poměrně silné argumenty učitelek, které kroužkovou činností začínají být přesycené a jako hlavní argument vyzdvihovaly funkci předškolního vzdělávání jako všestranně rozvíjející a tedy dostatečné. Učitelky však vítají společné akce s rodiči. Rodiče si na rozdíl od učitelek připouští pouze pozitivní přínosy kroužků a vyžadují jejich realizaci.

Z těchto názorů se odvíjí i rozdílné významové pojetí nadstandardních aktivit ze strany rodičů i učitelek, což jsme zjišťovali v rámci našeho dílčího cíle. Učitelky zvláště vyčleňují nadstandardní akce, které hodnotí kladně vzhledem k rozvíjení spolupráce a komunikace s rodiči dětí, a zvláště vyčleňují kroužky, jež jsou dle jejich názoru zcela zbytečné a omezující. Rodiče vidí přínos nadstandardních aktivit, mají pocit, že se v nich děti rozvíjí, vzdělávají, socializují a jsou spokojeni, že dítě tráví svůj volný čas efektivně. Tento cíl se tedy podařilo rovněž naplnit.

Dalším dílčím cílem bylo popsat, jak se v nabídce nadstandardních aktivit odráží zájem rodičů a názor učitelů. Podařilo se zjistit, že zájem rodičů má podstatný vliv na nabídku nadstandardních aktivit, neboť mateřské školy reagují na poptávku rodičů a snaží se jim přizpůsobit. Rodiče dokonce nabízejí i vlastní kroužky, které jsou školy ochotné do programu zařadit. Názor učitelek se příliš v nabídce neodráží. Přestože kroužky vnímají s negativním kontextem, podřizují se poptávce a nátlaku ze strany rodičů. Snaží se však alespoň zařazovat aktivity, které nejsou běžnou součástí vzdělávání.

Pokusili jsme se také odkrýt, jak se na výběru nadstandardních aktivit podílí zájem dítěte. Zjištěním bylo, že převažují zájmy a přání rodičů. Přesto se rodiče snaží, aby děti byly spokojené a do kroužků je nenutí. Učitelky jsou v tomto ohledu k rodičům velmi kritické a domnívají se, že děti naplňují ambice rodičů. Tento dílčí cíl byl zjištěn na základě názorů rodičů i učitelek. Podnětem pro další výzkum by mohlo být srovnání názorů rodičů a jejich dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) Fontana, D. (2010). *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Praha: Portál.
- 2) Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál.
- 3) Helus, Z. (2009). *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál.
- 4) Hornáčková, V., Hrubá, E., Mařáčková, J., & Rosová, P. (2010). Nadstandardní aktivity mateřských škol v návaznosti na kulturu školy. *Media4U Magazine: Čtvrtletní Časopis Pro Podporu Vědy A Výzkumu V Oblasti Vzdělávání*, 7(4), 126-130. Dostupné z <http://www.media4u.cz/mm042010.pdf>
- 5) Hulík, V., & Tesárková, K. (2018). Dopady demografického vývoje na vzdělávací soustavu v České republice. *Orbis Scholae*, 3(3), 7-23.
- 6) Janiš, K. (2009). *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita.
- 7) Koťátková, S. (2008). *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada.
- 8) Kramulová, D. (2013). Stokrát nic umožilo osla aneb Přetížené děti. *Informatorium 3-8: Časopis pro mateřské školy a školní družiny*, 20(3), 16-17. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/96007/stokrat-nic-umorilo-osla-aneb-pretizene-deti>
- 9) Lažová, L. (2013). *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál.
- 10) Majerčíková, J. (2018). Extracurricular Education Diversity in Czech Nursery Schools. *Journal Of Language And Cultural Education*, 6(3), 53-71. Dostupné z: <https://doi.org/10.2478/jolace-2018-0024>
- 11) Majerčíková, J. (2012). *Profesijná zdatnosť (self-efficacy) študentov učiteľstva a učiteľov spolupracovať s rodičmi* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/27482?locale-attribute=cs>
- 12) Matějček, Z. (2013). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál
- 13) Nikolov, M. (2009). *The Age Factor and Early Language Learning*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- 14) Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
- 15) Pávková, J. (2008). *Pedagogika volného času*. Praha: Portál.

- 16) Pohnětalová, Y. (2015). *Vztahy školy a rodiny: Případová studie*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- 17) Rabušicová, M. (2004). *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova Univerzita.
- 18) *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. (2018). Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-3>
- 19) Rybková, A. (2012). *Zájmové aktivity mateřské školy* (Bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého. Dostupné z: <https://theses.cz/id/jp3v4h/1599352>
- 20) Sutterby, J. A. (2017). *Family Involvement in Early Education and Child Care*. Bingley: Emerald Publishing.
- 21) *Stanovisko k poskytování nebo organizování placených kroužků v mateřských školách*. (2016). Česká školní inspekce. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/getattachment/914e588d-0866-4197-8379-2aba587d4b30>
- 22) Svobodová, E. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál.
- 23) Syslová, Z. (2016). *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- 24) Švaříček, R. & Šed'ová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- 25) Těthalová, Marie. (2008). Nabitý program, nebo pohoda? *Informatorium 3-8: Časopis pro mateřské školy a školní družiny*, 15(5), 14-15. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/94536/nabity-program--nebo-pohoda->
- 26) Těthalová, Marie. (2012). Předškoláci už musí vědět, že existují nějaká pravidla hry. *Informatorium 3-8: Časopis pro mateřské školy a školní družiny*, 19(10), 8-11. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/95903/predskolaci-uz-musi-vedet--ze-existuji-nejaka-pravidla-hry>
- 27) Vonešová, L. (2016). *Srovnání předškolního vzdělávání v ČR před rokem 1989 se současným stavem* (Magisterská diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/iifq1/Diplomova_prace_-_Lenka_Vonesova
- 28) Vrkoslavová, M. (2008). Patří kroužky do mateřské školy? *Informatorium 3-8: Časopis pro mateřské školy a školní družiny*, 15(6), 10-11. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/94677/patri-krouzky-do-materske-skoly->

- 29) *Vyhláška č. 74/2005 sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.* Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>
- 30) Zapalačová, R. (2019) *Nadstandardní aktivity mateřské školy pohledem učitelů* (Bakalářská práce). Zlín: Univerzita Tomáše Bati. Dostupné z: https://digi-lib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/45831/zapala%20dov%20a1_2019_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 31) *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon.* Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

MŠ Mateřská škola

U (1-5) Učitelka označená číslem (1-5)

R (1-7) Rodič označen číslem (1-7)

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ŠVP PV Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM PŘÍLOH

PI – Vzor informovaného souhlasu

P2 – Přepis rozhovoru s paní učitelkou č. 2 (U2)

P3 – Přepis rozhovoru s rodičem č. 2 (R2)

PŘÍLOHA P I: VZOR INFORMOVANÉHO SOUHLASU

INFORMOVANÝ SOUHLAS

INFORMOVANÝ SOUHLAS K USKUTEČNĚNÍ VÝZKUMNÉHO INTERVIEW

Účast na tomto výzkumu je zcela anonymní, tudíž nikde nebude uvedeno Vaše jméno ani jiné údaje, dle kterých by bylo možné Vás identifikovat. Rozhovor bude po celou dobu nahráván, nahrávka však nebude nikde zveřejněna a poslouží pouze pro přepsání do písemné podoby k přehlednějšímu zpracování dat. V průběhu rozhovoru máte právo odmítnout odpovídat na otázky, na které odpovídat nechcete, či rozhovor ukončit.

Svým podpisem stvrzuji, že souhlasím s účastí na výzkumu a jsem si vědoma toho, že informace, které poskytnu v rámci rozhovoru, poslouží ke zpracování bakalářské práce s názvem *Nadstandardní aktivity mateřských škol – názory rodičů a učitelů*.

Podpis: .....

Datum: .....

PŘÍLOHA PII: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ UČITELKOU Č. 2 (U2)

R: Od této chvíle je spuštěno nahrávání. Jak jsme se již předtím bavily, já píšu bakalářskou práci o nadstandardních aktivitách a zjišťuji tedy názor rodičů i učitelů na tuto problematiku. Takže já Vám moc děkuji, že jste přijala mé pozvání k rozhovoru. Aá jako první otázku bych se Vás zeptala, jak ze svého pohledu učitelky vnímáte zařazení nadstandardních aktivit do mateřské školy?

U2: Děkuji za pozvání. A podle mého názoru má dítě už i tak hodně organizovanou část dne, kterou stráví v mateřské školce, proto si myslím, že vyhledávat mu další aktivity navíc, je i pro to dítě zatěžující, á, že by ten volný čas měl trávit spíše svojí vlastní volnou hrou nebo časem s rodiči, kdy ten čas budou trávit společně, á, rodič se mu bude věnovat, tak jak uzná za vhodné. Nemyslím si, že je úplně správné dítě někam v úvozovkách strčit, aby mi ho tam ještě pohlídali a navíc se mu věnovali ještě na úkor mého vlastního času.

R: Ano. Ehm. Jaké nadstandardní aktivity rodičům nabízíte?

U2: Tak, éé, naše školka nabíízí, é, aktivity řekla bych z takových třech hlavních oblastí. To jsou jazyky, é, nějaké tvořivé aktivity a pak pohybové aktivity. Takže taková jako klasika asi, co už v dnešní době téměř v každé mateřské školce je, pokud teda ty aktivity ta školka nabízí.

R: Uhm, áá, ty aktivity třeba pohybové jsou nějaké konkrétní nebo je to zaměřeno všeobecně?

U2: Éé, pohybové aktivity máme především aerobik, pro tady ty malé děti, hodně využívané jsou tanečky á pak taky sportovní příprava nebo jóga. Jóga je v dnešní době velký trend nejenom pro dospělé, ale i pro děti a nabízíme taky jógu pro rodiče s dětmi. Jinak, co se týká těch dalších aktivit, tak, é, nabízíme aktivity šikovné ručičky, což je v podstatě taková jako předpříprava na pracovní činnosti potom ve škole. Aá taky hrajeme divadlo, kdy potom děti prezentují to, co se naučily na slavnostech, které pořádá naše mateřská škola na konci školního roku, kdy se loučíme s před školáky, áá pak taky mohou hrát na flétničku, kde se učí úplně základní noty, áá nebo máme jazyky jako angličtinu pro nejmenší a když už potom absolvují angličtinu pro nejmenší, tak mohou chodit do skupiny, kde jsou pokročilejší děti. Všechny ty kroužky jsou většinou otevřené, takže se rodiče v případě volného času mohou přijít podívat, jak to děti zvládají, jak se jim tam daří a mohou se taky zapojit.

R: Ano. A co je tedy hlavní iniciativou, která stojí za realizací těchto aktivit?

U2: Tak určitě je to zájem a poptávka rodičů, éé, kdyby se jednalo konkrétně o mě a myslím si, že nejenom ne o mě, ale myslím, že i o kolegyně, tak bychom ze své vlastní vůle ty aktivity nenabízely, jak už jsem říkala, děti mají organizovaný čas dopoledne a velkou část těch aktivit, co dělají v tom kroužku, zvládají dopoledne, takže v podstatě to mají znásobenu, - znásobené ty aktivity z toho dopoledne. Éé, takže především zájem, poptávka rodičů. Rodiče často chodí, nabízí další kroužky, o které by měli zájem, kolikrát i třeba s tím, že sami mohou vést. Áá my teda spolupracujeme s agenturou K. a s dalšími agenturami, které nabízí kroužky a v případě zájmu rodičů o ty kroužky, tak vlastně k nám pak dojíždí lektoři, kteří ty kroužky vedou, áá, kteří už pak komunikují s rodiči sami. My sami jen zprostředkujeme, přihlášku na ten kroužek, ale pak už si to vedou ti lektoři sami. Samozřejmě jsou kroužky, které vedeme sami, jako například divadlo nebo hru na flétničku, a lektoři zařizují především ty sportovní, tvořivé aktivity nebo jazyk.

R: Ummm. A o co mají rodiče nejvíce zájem?

U2: Éé, určitě o ty pohybové aktivity, ty bych řekla, že až vedou a jazyky.

R: Ummm.

U2: Nicméně, jazyky se snažíme zapojovat i během výuky dopoledne, během aktivit dopoledne, kdy například, když si děti hrajou s kostičkami nebo kreslí pastelkami, tak si společně říkáme anglicky barvičky, pojmenováváme anglicky hračky, takže je to takové propojení těch, é, předmětů a pak taky o výtvarné aktivity především z důvodu klesajícíí, éé, ho rozvoje jemné motoriky, takže zařazují hlavně výtvarné aktivity nebo tvořivé ručičky, aby se naučily stříhat, lepit a tady ty základní činnosti, které pak v základní škole budou potřebovat.

R: Hmm. Čím si vysvětlujete tak velký zájem rodičů o ty nadstandardní aktivity?

U2: Tak myslím, že v dnešní době je to především nedostatek času na dítě, na úkor kariéry, ambicióznost rodičů, rodiče se mezi sebou porovnávají, kdo má lepší dítě, či dítě navštěvuje více kroužků a pak taky si myslím, že nemají moc přehled o tom, co se v mateřské škole děje dopoledne. Školku berou v podstatě jenom jako takovou jako dopolední hru až hlídací centrum, áá, tak mají pocit, že tu výuku musí nahradit tím, že dítěti zařídí nějaké nadstandardní aktivity a kroužky místo toho, aby jim ty nadstandardní aktivity zařídili sami, sami věnovali se jim sami, tak si radši přihlásí dítě, zaplatí mu to a myslí si, že je to pro dítě to nejlepší. V podstatě omlouvají svůj nedostatek času, tím že řeknou, že chtějí pro dítě to nejlepší.

R: Jo. Pokoušíte se nějak usměřňovat názory rodičů?

U2: Tak vzhledem k tomu, že asi jako každá školka se snažíme vyjít rodičům vstříc, takže v podstatě se snažíme zohlednit jejich poptávku a zajistit to, o co mají zájem, ale když se mě rodiče zeptají přímo na můj názor, tak jim řeknu svůj názor. Řeknu jim, jak to vidím já, že se s tím neztotožňuju, že to vidím jinak, že si myslím, že by bylo lepší, kdyby se děti věnovali sami, než aby mu zase organizoval ten čas někdo jiný, á, myslím, že když se to nastaví, určitý režim, tak jako platí režim dopoledne ve školce, tak odpoledne s rodiči, tak je to pro to dítě to nejlepší.

R: Nechají si rodiče sami od sebe jako poradit, zajímají se ..?

U2: Jak kdo, jak kdo. Někteří jo, někteří si to rádi vyslechnou, vytvoří si na to svůj vlastní názor a někteří prostě jsou přesvědčení o svojí bezchybnosti a o svojí pravdě, takže jim ani svůj názor nějak nedávám úplně jako důležitý.

R: Ano. V čem spatřujete výhody či nevýhody ohledně té realizace nadstandardní nabídky v mateřské škole?

U2: Tak výhody pro mě osobně to výhody nemá žádné, myslím si, že pro to dítě to taky výhody nemá žádné, ale pro školku celkově vidím výhodu v naplnění kapacity školky. Vlastně čím větší nabídka školky je, tak tím větší je poptávka a s tím je pak spojená i dobrá pověst té školky, že v dnešní době vlastně rodiče si sdělují mezi sebou i recenze na jednotlivé školky a myslím si, že nadstandardní nabídka aktivit, mimo tu dopolední výuku, může být jedním z měřítek podle kterého rodiče posuzují tu školku. Co vidím jako nevýhodu, tak je přílišná snaha o organizovanost dětí, přílišná snaha dětem přesně nastavit volný čas, co budou přesně dělat a dětem už potom nezbyvá tolik času pro volné hry a pro ten čas, který mohou trávit vlastně s rodiči sami, a který jim potom chybí.

R: Hmm. Ééé, Vy jste říkala, že Vám vedou i spoustu aktivit externisti, jste spokojená s tady tím odborným vedením?

U2: Tak vzhledem k tomu, že jsou to často studenti, že se jedná často o studenty, tak záleží taky na tom, jaký obor studují a jaký vztah mají k dětem. Takže někdy je to super, někdy je ta spolupráce skvělá, někdy se objeví, é, trošku stížnosti, protože třeba nemají ti studenti takový vztah k těm dětem a nedokážou si sjednat pořádek, nedokážou si ty děti uhlídat, ukočírovat a ta hodina, ta lekce se jim pak rozjede a jsou z toho sami nešťastní. Jinak jak jsem říkala, některé aktivity vedeme i my, takže my jsme jako s těma dětma v kontaktu dopoledne, tak my to zvládáme perfektně a někdy se stane, že s nějakou nabídkou aktivit přijdou sami

rodiče, kteří se chtějí na vedení daného kroužku nebo aktivity podílet ve svém volném čase a ti si to teda zorganizují sami a vedou si to sami potom.

R: Jak probíhá komunikace s rodiči ohledně nabídky nadstandardních aktivit?

U2: Takže naše nadstandardní aktivity mohou vidět na nástěnkách, které jsou rozmístěny různě po školce, především teda v šatně, kde vlastně každý rodič prochází denně dvakrát. Ráno, když přivede dítě, odpoledne, když ho odvádí a potom. Taky lze osobní komunikací, mohou se nás kdykoliv na nabídku zeptat, my jim to všechno řekneme, vysvětlíme a pak máme taky webové stránky, kde je to všechno napsáno. Pokud si chtějí vybrat z nabídky kroužků od agentury K., tak to má všechno uvedeno na svých vlastních stránkách, přihlašování tam probíhá přes online formulář a komunikace už probíhá rovnou s nimi. Pokud se jedná o kroužky, které zařizujeme my, tak samozřejmě jim řekneme osobně nebo na těch nástěnkách. Pokud se jedná přes rodiče, tak rodiče si potom tu prezentaci zvolí a vytvoří podle sebe.

R: Mají rodiče zájem o Váš odborný pohled na tuto problematiku, že se s Vámi chodí poradit, co by bylo vhodné pro dítě?

U2: Někteří rodiče ano, někteří už mají jasnou představu o tom, co by chtěli, takže už přijdou s tou jasnou představou, načež my můžeme říct, pokud to je jako dobrý nápad a seženou další rodiče jejichž děti by ten kroužek navštěvovali, tak že si ho samozřejmě zřídit mohou. Áá někdy ano, někteří rodiče, kteří mají čas a v podstatě je baví taky práce s dětmi a řeknou si, že by bylo fajn vést ve svém volném čase nějaký kroužek, tak ano, přijdou a zajímají se o to, co by bylo třeba fajn, nebo co by mohli s dětmi rozvíjet, procvičovat. Tak třeba ty šikovné ručičky vede někdo z rodičů, vede jedna maminka na mateřské dovolené, takže ano, chodí se radit.

R: Myslíte si, že upřednostňují zájem dětí?

U2: Myslím si, že je to spíš zájem rodičů než dětí. Možná, co se týká nějakých sportovních aktivit jako kluci fotbal nebo holky tanečky, tak možná částečně vychází ze zájmu dětí, ale zbytek mám pocit, že to je spíš ambicióznost rodičů a rodiče se realizují prostřednictvím dětí.

R: Hmm. Chtějí se rodiče podílet na společných aktivitách ...

U2: ... ano ...

R: ... školy?

U2: Především rodiče, kteří jsou na mateřské nebo rodičovské dovolené, ale, éé, v dnešní době často rodiče pracují z domova, takže mají tu pracovní dobu přizpůsobenou vlastním potřebám, takže pokud se jedná o nějakou společnou aktivitu školy, tak si práci přizpůsobí a účastní se. Ááá vidím v tom přínos.

R: Uhm.

U2: Myslím si, že je to fajn, když se účastní těch společných aktivit. Na druhou stranu, když se můžou účastnit společných aktivit školy, tak by si měli být schopní udělat čas na to dítě a věnovat se mu individuálně, místo kroužku.

R: Uhm. Jak často se kroužky během týdne konají?

U2: Tak každý den máme nějaký kroužek, áá, každý ten jeden kroužek je buď jednou nebo dvakrát týdně, většinou jazyk a sporty jsou dvakrát týdně a ty ostatní kroužky jedenkrát týdně. A konají se teda hlavně v odpoledních hodinách, to znamená asi tak od té půl třetí, ale občas se stane, že některý kroužek, některý rok máme třeba místo odpočinku na lehátku. É, tyto kroužky jsou především pro předškoláky, kteří už, é, nechtějí odpočívat na lehátku, takže ten čas, kdy ostatní odpočívají, zhruba od té půl jedné do dvou hodin mají nějakou tu řízenou činnost jako kroužek. A to jsou teda kroužky, které vedeme my jako učitelky. Kroužky, které vede agentura nebo rodiče, ty probíhají až po skončení mateřské školky.

R: Ano. Je podle Vás nějaká ideální doba, kdy by se ty kroužky měly realizovat?

U2: Vzhledem k tomu, že největší koncentrace dítěte je v dopoledních hodinách zhruba mezi devátou až jedenáctou, kdy dítě v té školce vlastně je a probíhá řízená činnost, tak to je ta nejideálnější část. Nicméně takové dítě se dokáže soustředit pár minut, možná deset, patnáct minut, víc ne, takže v odpoledních hodinách si myslím, že už je to dítě unavené, a že by právě vyžadoval tu volnou hru, aby si odpočinul, aby se nemusel pořád koncentrovat na něco, ale mělo možnost se samo realizovat. Takže vzhledem k tomu, že nesouhlasím nebo nejsem příznivcem těch nadstandardních aktivit, tak mně to přijde už na to dítě moc v odpoledních hodinách. Myslím si, že mu dopolední činnosti v mateřské školce stačí. Maximálně v případě, že by nechodilo dítě do mateřské školy a mělo místo toho jenom nějaké jako nadstandardní aktivity v dopoledních hodinách, tak tomu asi rozumím.

R: Myslíte si, že rodiče ví o tom, co je standardem té mateřské školy, že se zajímají, co je vzdělávacím obsahem?

U2: Tak to je docela záludná otázka, protože myslím si, že se tak ani nezajímají z hlediska, že by je to zajímalo, ale z hlediska kolikrát na čem tu školku můžou jako nachytat.

R: Hmm?

U2: Že když, teď mě zrovna nenapadá žádný adekvátní případ, ale například, když je ve školním řádě uvedeno něco, teď vy jako učitelka s tím rodičem o tom diskutujete, tak on vám řekne, ale ve školním řádě máte uvedené tohle a tohle. Takže oni to mají jako nastudované právně, mají nastudovaný obsah, ale už si to jako nespojují s tím konkrétním případem, že to dítě, tak jak to má v té školce nastavené, že to dělá, že to v podstatě obnáší strašnou zodpovědnost učitelky, strašnou přípravu učitelky, že, ee, je to soubor nějakých propojených aktivit, ale spíše hledají chyby než, aby se úplně zaměřovaly na ten obsah, vlastně na tu náročnost toho dopoledne. Takže myslím si, že to mají nastudované, ale spíš jako z právnické stránky, než z té obsahové ..

R: Ano, chtějí chránit asi spíš dítě?

U2: Jo, áá jinak to jako mají spíše jako hlídačí centrum. Jak už jsem říkala, v podstatě, že ráno dovedou dítě do školky, tam mají nějaké povinné snídaně, obědy, svačinky a mezitím si děti hrají, jak se jim zlíbí. Do toho je paní učitelky vezmou na zahradu nebo na vycházku. Když je vezmou na zahradu, tak je tam vypustí, si můžou hrát. Paní učitelky si dají kafičko, pak je zase naženou zpátky, naobědvají se, pustím jim pohádku někde na přehrávači a zase mají klid. A zase mají volno. Takže to si myslím, že je spíš pohled rodičů na mateřskou školku...

R: ... jojo ...

U2: ... a že se úplně nezajímají o to, co se tam děje. Začnou se zajímat až v případě, že si dítě začne stěžovat na něco, že se mu něco nelíbí, tak aby vyřešily tu stížnost, proč dítě není spokojené, tak asi tak. Jinak, když dítě jako je spokojené a na nic si nestěžuje, tak si myslím, že se o to vůbec nezajímají.

R: Ano. Já Vám moc děkuji, asi jsem vyčerpala své otázky. Napadá Vás ještě něco k tomu, co jsem třeba opomněla?

U2: Myslím, že to bylo naprosto vyčerpávající a už mě nic nenapadá.

R: Ano. Já Vám moc děkuju, opravdu jste mi poskytla spoustu informací. Jsem vděčná, že jste si na mě udělala čas.

U2: Ano, taky děkuji.

R: Děkuji, já vypnu nahrávání.

PŘÍLOHA P III: PŘEPIS ROZHOVORU S RODIČEM Č. 2 (R2)

R: Tak spustila jsem nahrávání. Já se Vás na začátek zeptám, kolik má let Vaše dítě?

R2: Šest let.

R: Uhm, a jaké zájmy má, co ráda dělá?

R2: Tak teďka se jako zbláznila do koní. Hmm, ráda takový tvůrčí činnosti dělá, takže výtvarné a takové jako opravdu tvořivé dítě. Áá ... sportovně je taky nadaná, takže teďka gymnastika ještě.

R: Ano. Podle čeho jste si vybírala mateřskou školu?

R2: No asi podle dostupnosti a místa bydliště.

R: Zvažovala jste i dopředu jestli tam mají nějaké nadstandardní aktivity?

R2: No, ptala jsem se, co tam ... co mají pro děti. To ano, ale spíš asi opravdu to, že to je v místě bydliště.

R: Uhm. Jaký máte názor na realizování kroužků v mateřské škole?

R2: Jó, myslím si, že to je fajn, že to rozvíjí víc ty děti. Doplnuje je to, nebo rozvine ten jejich talent, třeba. Tak jako myslím si, že je to fajn.

R: Jakou nabídku máte u Vás v mateřské škole?

R2: Hmm, nějaké výtvarné činnosti, keramika, pak hudební kroužek, na flétničku hrají a plavání ... (přemýšlí) ... A už mě nic nenapadá.

R: A co jste vybrala?

R2: Já jsem vybrala výtvarku a plavání, to ji baví.

R: Co bylo kritériem při výběru?

R2: Hmm, kritériem pro výtvarku asi to, že je opravdu zručná, že ji baví tady to tvoření a tvořivá činnost. A plavání, to vlastně chtěla. Taky nějaký pohyb jsem chtěla, aby měla navíc, takže to bylo takové. A uvolnění, jo? Potom všem třeba. I když i oni tam mají ... tělocvik pro ty děti v průběhu vlastně toho ... té výuky v té školce.

R: A diskutovala jste to předem teda s dcerou, jestli o to má zájem?

R2: Jó, určitě, spíš taky, kdo tam půjde, aby tam byly kamarádky (smích). Takže (smích)

R: Chápu, takže jste se bavili třeba i s rodičema známých?

R2: Jó, jóó.

R: Jsou to placené aktivity?

R2: Jsou to placené aktivity navíc, nó.

R: Hrál to pro Vás nějakou roli?

R2: Hmm, myslím si, že to je přijatelné.

R: Takže jste spokojená po všech stránkách?

R2: Jo, jóó, to určitě.

R: Co je pro Vás tedy výhodou?

R2: Hmm, tak je to pořád pro mne výhodou, že je to v místě bydliště a nemusím ji dovážet někde do vzdálenějších měst, třeba. A zná-, znám se s těma ostatníma rodičema a ona se zná s těma, co tam chodí, taky s těma dětma. Tak to je výhoda.

R: A celkově s nabídkou, kterou mateřská škola má jste spokojená?

R2: Myslím si, že jo, ano. Že, že jsou tam i jiné kroužky ... tak, é, tak je tam pak vidět ten zájem o co preferují ti rodiče, že tady to, to asi je jednak výhodné a jednak je o to zájem. I ze strany těch dětí.

R: Uhm. Takže mateřská škola dá na rodiče?

R2: Jo. Nabízí, nabízí seznam kroužků, a pak jako podle zájmu těch dětí nebo spíš zájmu rodičů, vlastně realizuje ten kroužek.

R: V kterou dobu se v toho průběhu dne, to realizuje?

R2: Ééé, myslím si, že jeden, to plavání je tak jak, hmm, v dopoledních hodinách. To zrealizovali v době, kdy mají aktivní činnost. Takže tam je více dětí, které chodí plavat a potom ten výtvarný kroužek je po, jednou týdně, po obědě. Takže v době sice, kdy mají spánkový režim, ale je to ééé ...

R: ... je to místo spánku?

R2: Je to místo spánku. Tak ona už je vlastně předškolák, tak taky už někdy nespí.

R: Jó. Co očekáváte od tady těch aktivit?

R2: Tak myslím, že jednak, že se rozvine, rozvine se ta jemná motorika, koordinace pohybu, myslím si, že, - že to prospěje všemu (smích).

R: Jaká je komunikace s paní učitelkama?

R2: Myslím si, že na dobré úrovni, že, - že pokud by asi nebyla, nebavilo ji to, tak, že se to dovím. A nebo kdyby se nedařilo, řeknou v čem je, kde je chyba, nebo proč se nedaří. Jestli je vhodnější jiný kroužek. Že myslím si, že v tomto směru v pohodě se domlouváme.

R: Uhm. A ty kroužky vedou jenom paní učitelky nebo tam máte nějaké externí?

R2: Éé, na ten hudební kroužek vím, že dojíždí paní učitelka z nějaké základní umělecké školy, ale nevím kdo.

R: Jo. Jinak teda paní učitelky?

R2: Jo. A plavání vede někdo, tak to dojíždí do Z.

R: A je možné, že se účastníte i Vy jako rodiče?

R2: To se přiznám, že jsem se nikdy nezúčastnila. Takže nevím. Byla jsem tam nahlédnout, když tam byli jako, když ten kroužek začínal a byli tam ještě, ještě tam nechodila, tak jsem se byla dívat, co dělají, jak je vedený ten výtvarný kroužek. Plavání je asi dle instruktorů.

R: Ano. Ale máte kdyžtak možnost, že se můžete jít podívat?

R2: Jojo.

R: Jak často třeba máte nějaké schůzky s paní učitelkama ohledně ..

R2: Většinou k nějakému výročí, k nějaké akci. Buď jaro, léto, prostě, když mají nějaké téma, tak většinou chtějí něco, aby si donesly ty děti, aby věděly, k čemu to je, takže tak jako kontakt je.

R: Jo. To jsou takové ty základní, ty třídní ...

R2: Uhm, jo.

R: Přála byste si třeba rozšířit nabídku o něco konkrétního?

R2: Koně asi chovat nebudou, naše (jméno dítěte) má ráda koně (smích). Tak. Nevím, asi o to, co má zájem to dítě. A tak myslím si, že dva kroužky na předškoláka je akorát. Jinak si myslím, že mají hudební, výtvarný a sportovní, vím, že tam je aerobik, to nechtěla, a to je od teďka od září, chodí ještě do gymnastiky, ale to není v místě bydliště.

R: Uhm. Takže mimo mateřskou školu taky navštěvujete kroužky?

R2: Uhm jo.

R: A ještě něco jiného než tu gymnastiku?

R2: Ne, ne.

R: Tam jste spokojená?

R2: Jo, asi už to není takové hravé, jak v té školce. Ale tak zas tam člověk očekává nějaký posun v tom, co se mají naučit. A určitě je to namáhavější pro, - pro to dítě o něco, ale zase tam jsou dané cviky, že, které musí zvládnout, no. Co od toho očekáváme, prostě pohyb je dobrý, v jakémkoliv směru.

R: Ano, je to důležité se hýbat.

R2: Jó.

R: Pořádají u Vás v mateřské škole i nějaké akce, kde se můžete zapojit i Vy jako rodiče?

R2: Jó, mívají určitě akce, aj různé ty sportovní odpoledne, ke Dni děti bývají různé akce, motivační taky bych řekla, opékají špekáčky na konci školního roku. Jó? Tak jako určitě, se zapojujeme rodiče.

R: Vy máte zájem se takhle zapojovat nebo je to pro vás spíš přítěž?

R2: Já mám zájem, já jsem asi ještě taky někdy dítě, nevím, přijde mi to jakože správné, abysme věděli, co ty děti dělají a jak se chovají s náma, bez nás. Taky se chtěou předvést, když mají vystoupení, že? Nebo teda moje dítě, tak (smích) ne všechny (smích).

R: Můžete se i podílet na organizaci?

R2: Nó, tak na konkrétní organizaci něčeho asi moc ne. To si organizují paní učitelky. Kdyžtak, když je potřeba, hmm, něco spíš doladit bych řekla, nebo pomoci s kostýmem nebo tak asi ano. Ale asi ne ve velké míře, jako něco organizovat, co mají většinou zorganizované. Když potřebují, tak žádají hned, jakože jo. Rodiče žádají o pomoc, ale není to nijak velkým pravidlem. Tatínkové nanosí dřevo třeba akorát na táborák, tak jako jo, něco jo. (Smích)

R: Jóó jasně, když je potřeba.

R2: Ano.

R: Co víte o vzdělávacích dokumentech mateřské školy?

R2: Tak mají tam na nástěnkách. Víím, že i na chodbě jsou, co jsem i četla, éé, různé vzdělávací metodiky, které v určitém věku by měly ty děti znát, takže to pročítám tak, když tam

chodím. Éé, v té třídě, kde jsou předškoláci jsou i mladší děti, takže věnují se i těm předškolákům, tak je tam třeba extra nástěnka, jak procvičují, co dělají pro ty děti v tom předškolním věku, takže to si myslím, že mají dobře vedené.

R: Jo.

R2: Takže existuje to, vím o tom. Pravidla pro předškoláky, taky jsou, takže.

R: Dobře. Já Vám moc děkuju, jsem vyčerpala své otázky.

R2: Jo? Taky děkuju.

R: Napadá Vás třeba ještě něco, co jsem zapomněla?

R2: Asi ne.

R: Děkuju moc.

R2: Tak jo.

R: Já to ukončím.